

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ROZŠIŘOVÁNÍ NATO A JEHO PERSPEKTIVY NA
POČÁTKU 21. STOLETÍ**

Autor práce: Nikola Skalová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby moje práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji své babičce za podporu při psaní bakalářské práce.

Abstrakt

SKALOVÁ, N. *Rozšiřování NATO a jeho perspektivy na počátku 21. století : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 71 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jirí Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: NATO, Severoatlantická aliance, Washingtonská smlouva, vojenská operace

Bakalářská práce se zabývá problematikou Severoatlantické aliance a jejími perspektivami na počátku 21. století. Cílem bakalářské práce je analýza Severoatlantické aliance, zejména její struktury, historie, programů a možností budoucího rozšiřování.

V teoretické části se autorka zaměřuje na definování politických okolností vzniku NATO a jeho minulá rozšiřování, dále na významné události v dějinách NATO a připojení České republiky k Severoatlantické alianci. Poté následuje charakteristika realizovaných aktivit/programů, které probíhají v současné době a jsou zmíněny i programy, které byly organizovány v minulosti. Poslední kapitola teoretické části je věnována možným kandidátům na členství. V praktické části jsou následně analyzovány světové výdaje na zbrojení se zaměřením na státy NATO a problematika financování NATO.

Abstract

SKALOVÁ, N. *NATO extension and it's perspectives at the beginning of the 21st century : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 71 p. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Key words: NATO, North Atlantic Alliance, Washington Treaty, military operation

The bachelor thesis deals with the issue of the North Atlantic Alliance and its perspectives at the beginning of the 21st century. The aim of the thesis is the analyses of the North Atlantic Alliance, especially its structure, history, activities and possibilities of future enlargement.

In the theoretical part, the author focuses on definition of political circumstances of the foundation of NATO and its past enlargements, also on important events in the history of NATO and the accession of the Czech Republic to NATO. Further, the characterisation of implemented activities which are taking part these days is following and also programmes organised in the past are mentioned here. The last chapter of the theoretical part is dedicated to possible candidates for membership. The practical part analyses world costs of armament with focus on NATO countries and NATO funding.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 VZNIK A ROZŠIŘOVÁNÍ NATO	11
2.1 Politická situace před vznikem NATO	11
2.2 Zásady fungování a cíle NATO.....	11
2.3 Rozšiřování NATO	15
3 VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI V DĚJINÁCH NATO.....	18
3.1 Sovětská hrozba.....	18
3.2 Zapojení Německa.....	19
3.3 Berlínská zeď.....	21
3.4 Karibská krize.....	21
3.5 Otázka podřízení Francie	22
3.6 Jaderné odzbrojení	25
3.7 Konec válečné hrozby.....	25
4 ČLENSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY V NATO.....	28
4.1 Cvičení českých vojáků ve zvláštních podmínkách	30
4.1.1 Džungle	30
4.1.2 Poušť.....	30
4.1.3 Polární oblast.....	31
4.1.4 Boj v horách	31
5 PROGRAMY A MISE S ARMÁDAMI NATO.....	34
5.1 Mise KFOR (Kosovo).....	34
5.2 Operace Active Endeavour (Středomoří).....	34
5.3 Mise ISAF (Afghánistán).....	36
5.4 Operace Allied Protector v Adenském zálivu	37
6 BUDOUCÍ ROZŠIŘOVÁNÍ NATO	41
6.1 Bosna a Hercegovina	41
6.2 Černá Hora	41
6.3 Gruzie.....	42
6.4 Makedonie.....	45
7 FINANCOVÁNÍ NATO A SVĚTOVÉ VÝDAJE NA ZBROJENÍ.....	47

7.1	Jaderný arzenál ve světě.....	47
7.2	Světové výdaje na zbrojení	47
7.3	Rozpočet NATO	52
ZÁVĚR.....		56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		59
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....		65
SEZNAM PŘÍLOH.....		66
PŘÍLOHY		67

Úvod

Po druhé světové válce se věnuje značné úsilí plánování nového poválečného uspořádání světa. Po několika nezdařených pokusech o spolupráci se SSSR se státy severní Ameriky a západní Evropy spojily a společně v roce 1949 založily Severoatlantickou alianci.

Na počátku byla Severoatlantická aliance jen o trochu více než politické sdružení, avšak Korejská válka a Únor 1948 v Československu podnítily členské státy k vytvoření vojenské struktury. Od této chvíle se tedy účelem tohoto vojenského paktu stala spolupráce členských států na vytvoření vojenské struktury a vzájemná pomoc při napadení některého ze členů.

Přestože se NATO snaží o mírové řešení sporů, diplomatické úsilí občas selže a na řadu přichází vojenské operace. V pozdějších letech od založení tedy nachází NATO využití i v dalších válečných konfliktech jako jsou například válka v Jugoslávii a zejména válka v Afghánistánu, a je tedy pravděpodobné, že tato aliance bude i v budoucnu významným světovým „silovým“ hráčem.

Severoatlantická aliance pracuje na principu kolektivní obrany zakotveném v článku 5 Washingtonské smlouvy, který říká, že útok proti jednomu nebo více členům je považován za útok proti všem. Článek 5 byl doposud použit jen jednou, a to v návaznosti na teroristické útoky ve Spojených státech v září 2001.

Válečné konflikty byly součástí lidstva vždy a vyskytovat se budou i nadále. Lidé mají stále odlišné cíle, hodnoty, náboženství a právě tyto rozdíly budou stále příčinou konfliktů. Spojení zemí v Severoatlantické alianci tak poskytuje členským státům jedinečnou možnost účinné obrany před stále se vyskytujícími hrozbami ze strany okolního světa. Vezme-li se v úvahu, že už nyní tvoří armádní výdaje NATO 70 % z celosvětových armádních výdajů, dá se očekávat, že s přístupem dalších států se jeho pozice upevní ještě více.

V současné době se o členství v NATO ucházejí další státy. Pro země usilující o přistoupení je vytvořen Akční plán členství, který nabízí praktické rady a pomoc, ale také očekává splnění klíčových požadavků. V roce 2008 bylo přizvání přislíbeno Gruzii a Makedonii, doposud však není členem NATO ani jeden z těchto států.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je celková analýza Severoatlantické aliance, její činnosti, programů, které iniciuje, a strategie rozšiřování na počátku 21. století. V rámci vedlejšího cíle bakalářské práce budou posouzeny současné prioritní činnosti a pohled na budoucí rozšiřování NATO. Také bude zjištěna výše výdajů na zbrojení ve světě a její bilance v průběhu posledních několika let, stejně tak bude vyhodnocen i nárůst rozpočtu NATO a světového jaderného arzenálu.

Bakalářská práce obsahuje sedm kapitol.

První kapitola stanovuje cíle bakalářské práce a metody, které byly k jejímu vypracování použity.

Druhá kapitola „Vznik a rozšiřování NATO“ je věnována vzniku a rozšiřování Severoatlantické aliance. V této kapitole se autorka nejprve zaměřuje na politickou situaci před vznikem NATO a jaké impulzy vedly k jeho vytvoření, dále popisuje strukturu, fungování a cíle a závěr kapitoly je věnován rozšiřování NATO od jeho vytvoření až po současnost.

Ve třetí kapitole „Významné události v dějinách NATO“ jsou definovány významné události z dějin NATO, především v období studené války, jakými byly například karibská krize, Berlínská teď, jaderné odzbrojování a další.

Ve čtvrté kapitole „Členství České republiky v NATO“ jsou vysvětleny okolnosti přistoupení České republiky do NATO a definovány aktivity a zejména vojenská cvičení, kterých se účastnila a účastní v současné době.

Pátá kapitola „Programy a mise s armádami NATO“ je věnována misím a operacím NATO. Jelikož se Severoatlantická aliance účastnila více než dvaceti různých misí, zaměřuje se autorka pouze na ty, které doposud probíhají.

Šestá kapitola „Budoucí rozšiřování NATO“ je zaměřena na budoucí rozšiřování Aliance. Je zjištěno, o kterých zemích se v současné době uvažuje jako o možných členech, jaké jsou podmínky jejich přistoupení a zda existují okolnosti, které jejich vstupu do NATO brání.

V sedmé kapitole „Financování NATO a světové výdaje na zbrojení“ se autorka zaměřuje na zjištění výše rozpočtu Severoatlantické aliance a částky, kterou do něho přispívá Česká republika. Dále je sledován vývoj světových výdajů na zbrojení v posledních letech a také stav světového jaderného arzenálu.

V průběhu zpracování bakalářské práce autorka použila několik základních metod. V teoretické části byla využita popisná metoda. Na základě dostupných informací byla popsána historie, činnost a struktura Severoatlantické aliance.

V praktické části je použita metoda analytická a komparativní. Dochází k porovnání výdajů na zbrojení za několik let a také porovnání rozdílů ve výdajích mezi kontinenty. Je uveden také současný stav jaderných zbraní.

Jedním z významných zdrojů, které byly v práci použity, jsou webové stránky Severoatlantické aliance a Informačního centra o NATO, kde se nacházejí nejaktuálnější informace o činnosti Aliance. Také byla využita odborná literatura týkající se daného tématu.

2 Vznik a rozšiřování NATO

Myšlenka vytvoření Severoatlantické aliance se zrodila za studené války a konfrontace bloků. Jedním z impulzů pro vytvoření byl i komunistický převrat v Československu v únoru 1948, který proběhl za velké podpory obyvatelstva. Cílem převratu bylo zničení demokratického systému a nastolení komunistické diktatury s připojením do sovětského mocenského bloku.¹

Po řadu let bylo NATO pověřováno odstrašováním jedné velmoci a přípravou obranných plánů s cílem zastavit agresi přicházející z východního bloku. Dnes je nutno uznat, že organizace rozhodným způsobem přispěla k tomu, že se mír v Evropě, a tím i ve světě, udržel více než čtyřicet let, a to i přes zánik svého původního cíle, tedy čelit sovětské hrozbě.²

2.1 Politická situace před vznikem NATO

Dne 18. března 1949 byla ve Washingtonu publikována tzv. Washingtonská smlouva (viz příloha č. III), v níž se dvanáct zemí Evropy a Severní Ameriky zavázalo, že budou společnými silami „hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů“. Organizace, kterou se za tímto účelem rozhodly založit, měla dostat definitivní podobu během několika dní.³

Spojené státy a Velká Británie začaly věnovat úsilí plánování poválečného uspořádání světa. Oficiální politika, kterou zastával především americký prezident Roosevelt, směřovala k vytvoření globálního systému mezinárodní spolupráce. Jejím základem bylo v poválečných vztazích uplatnit zásadu rovnosti všech členských států. Tyto plány však narazily na tvrdé odmítnutí ze strany Stalina. Větší úspěch v jednání se sovětským vůdcem zaznamenal Winston Churchill. Při jednáních nabídl Stalinovi dohodu o vymezení sfér vlivu na Balkáně. Tento krok americká politika odmítala, nicméně jak Churchill předpokládal, na tuto strategii Stalin slyšel mnohem lépe. Výsledkem byla situace, ve které sice Velká Británie a Spojené státy nevyslovily souhlas s vytvořením takovéto sféry, nicméně daly najevo, že ji budou tolerovat.⁴

Definitivní hranice sovětského bloku byla narýsována po vytvoření Marshallova plánu na podporu hospodářství v poválečné Evropě a jeho následném odmítnutí

¹ TOTEV, J. *Únor 1948* [online]. 1999, poslední revize 13.10. 2013 [cit. 14. listopadu 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.totalita.cz/1948/1948.php>>.

² ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 7.

³ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 11.

⁴ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 12-14.

některými státy, mezi něž spolu se Sovětským svazem patřilo Finsko, Polsko, Československo, Maďarsko, Jugoslávie, Albánie, Bulharsko a Rumunsko. Právě tyto části se posléze staly součástí východního bloku.⁵

Po komunistickém převratu v Československu roku 1948 začal Sovětský svaz vyvíjet nátlak na Norsko, aby podepsalo smlouvu, která, podobně jako tomu bylo u Československa, omezovala jejich suverenitu. Začaly se nabízet otázky, jak dlouho bude Norsko schopno tomuto tlaku odolávat bez podpory z vnějšku. Také tyto faktory přispěly k urychlení jednání o Západní unii a již 17. března 1948 podepsali ministři zahraničí několika zemí Bruselskou smlouvu, která položila základy bezpečnostního paktu uzavřeného na dobu padesáti let.⁶

Následně začala jednání o vytvoření Severoatlantické aliance, především Spojené státy měly výhrady k některým článkům smlouvy. Dalším důvodem jejich počátečního zdráhání byla zásada nevstupování v době míru do žádných aliancí se zeměmi starého kontinentu, vyslovená už prezidentem Georgem Washingtonem. Podepsání smlouvy tedy pro Spojené státy znamenalo porušení staletých tradic americké zahraniční politiky. Naštěstí prezident Truman neměl vůči boření těchto tradic velké zábrany a 4. dubna 1949 se tedy mohlo přistoupit k slavnostnímu podpisu Severoatlantické smlouvy konanému ve Washingtonu. Tuto smlouvu podepsali ministři zahraničí dvanácti zemí a následoval proces ratifikace, který jako první učinil kanadský parlament a ukončen byl schválením v Itálii 24. srpna 1949, kdy Severoatlantická smlouva vstoupila v platnost.⁷

2.2 Zásady fungování a cíle NATO

Zásady fungování NATO

Hlavní zásadou, která zajišťuje uskutečňování bezpečnostní politiky Aliance, je perfektní informovanost všech členských států o opatřeních, záměrech a motivacích jejich partnerů. Odtud tedy pramení nutnost permanentního dialogu mezi členskými zeměmi. NATO není nadnárodní organizací a nemá tedy oprávnění diktovat svá rozhodnutí členským státům. Jakékoli rozhodnutí může být přijato pouze jednomyslným souhlasem všech členů.⁸

⁵ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 24-25.

⁶ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 31-33.

⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 33-40.

⁸ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 19.

Dne 13. prosince 1956 předložil výbor pro nevojenskou spolupráci zprávu známou pod jménem „Zpráva tří moudrých“. Tato zpráva proslula díky významným doporučením týkajícím se spolupráce uvnitř NATO. Stanovila například nerozlučnou povahu politického a vojenského aspektu bezpečnosti, navrhla, aby žádná z vlád nepodnikla kroky ve stanovování definitivní politiky, ani nečinila bez předchozích konzultací pevná prohlášení o otázkách zásadních pro NATO. Zpráva rovněž navrhla posílení spolupráce mezi členskými státy v hospodářské oblasti, zdůraznila důležitost vědy a technologie pro západní civilizaci a uvedla, že „vědecký a technický pokrok může být pro bezpečnost národů a jejich postavení ve světě rozhodující“.⁹

NATO není nadnárodní organizací, je to mezinárodní aliance obranné povahy čítající nezávislé a suverénní státy, které jsou si vzájemně velmi nepodobné svou rozlohou, obyvatelstvem, politickou a ekonomickou vahou. To vysvětluje, proč členské státy přijímají svá rozhodnutí jednomyslně. Teoreticky má každý stát právo veta, prakticky je to však pouze odkladné právo. Následně dochází ke konzultacím, které mají pomoci dospět ke společným řešením.¹⁰

Cíle NATO

Základním úkolem NATO je zaručovat svobodu a bezpečnost všech svých členů politickými a vojenskými prostředky. Od svého založení je NATO čistě obrannou a odstrašující organizací, ale také vyjadřuje přání žít v míru se všemi národy a vládami, hájit svobodu svých národů, jejich společné dědictví a civilizaci, jež spočívají na zásadách demokracie, individuálních svobodách a právním státu. Článek 2 Washingtonské smlouvy dále upřesňuje, že strany budou přispívat k rozvoji mírových a přátelských mezinárodních vztahů posilováním svých svobodných institucí a rozvíjením vhodných podmínek k zajištění stability a blahobytu. Tento článek dále prohlašuje, že strany budou usilovat o vyloučení jakéhokoli rozporu ve svých mezinárodních hospodářských politikách a budou podporovat hospodářskou spolupráci.¹¹

Struktura a organizace NATO

Atlantická rada je nejvyšší politický orgán NATO, který se usnází jednomyslně. Předsedá jí generální tajemník NATO. Je tu také čestné předsednictví, svěřované každoročně jednomu z ministrů zahraničních věcí členských států. Toto

⁹ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 20.

¹⁰ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 22.

¹¹ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 25-29.

předsednictví je však zcela formální, omezuje se na zahajovací projev ministerských zasedání. V této radě mají členské státy rovná práva bez ohledu na svůj vojenský význam, ekonomickou nebo demografickou váhu. Atlantická rada je jediný orgán ustanovený přímo Severoatlantickou smlouvou, která ji pověřila zřizováním pomocných orgánů. Tyto pomocné orgány vznikly s cílem pomáhat Severoatlantické radě nebo plnit odpovědnosti ve zvláštních oblastech. Mezi tyto orgány s vojenským či civilním posláním patří Vědecký výbor, Výbor pro infrastruktury nebo Hospodářský výbor.¹²

Rada zahájila svou činnost 17. září 1949 svým prvním zasedáním ve Washingtonu. Na tomto zasedání vytvořila Vojenský výbor, který byl tvořen ministry obrany jednotlivých členských států. Dále zde došlo také k dohodě o obsazení řídicích funkcí. Řízením Atlantické rady byl pověřen státní tajemník Dean Acheson. V dalších letech se na tomto místě střídali představitelé členských zemí v pořadí podle anglické abecedy.¹³

Rada je nejvyšší rozhodovací orgán, jsou jí předkládány jakékoli otázky týkající se NATO a vlády členských států tu mohou uskutečňovat konzultace o otázkách týkajících se jejich bezpečnosti. Tvoří ji představitelé všech členských zemí. Nejméně dvakrát do roka se na ní scházejí ministři zahraničních věcí a v týdenních intervalech velvyslanci členských zemí. V případě kdy se rada schází na úrovni velvyslanců, nazývá se „Radou ve stálém zasedání“. Zasedání mohou probíhat i na nejvyšší úrovni, sdružující hlavy států a vlád v případě, že se projednávají velmi závažné otázky. Ať se však schází na jakékoli úrovni, vykonává vždy stejné pravomoci se stejnou rozhodovací funkcí.¹⁴

Atlantická rada dále zajišťuje informační službu pro veřejné mínění i vůči státům, které k Alianci nepatří. Zveřejňuje prohlášení vysvětlující opatření, která přijala. Každé zasedání rady končí „přehledem závěrů“, který není zveřejňován. Ani samotná zasedání rady nejsou veřejná.¹⁵

Roku 1952 se konalo deváté zasedání Atlantické rady v Lisabonu, kde bylo rozhodnuto o vzniku stálého sídla Rady, jímž se stala Paříž. Prvním generálním tajemníkem NATO byl jmenován britský politik lord Hastings L. Ismay.¹⁶

¹² ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 39-40.

¹³ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 48-49.

¹⁴ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 40-41.

¹⁵ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 41.

¹⁶ ZARKA, J. C. *NATO*. Praha, 1999, s. 41.

Hlavní velitel spojeneckých vojsk v Evropě

Podle závěrů ze zasedání v New Yorku roku 1950 bylo rozhodnuto o vytvoření ozbrojených sil s jednotným velením. Zásady jednotného velení byly konkretizovány na dalším zasedání v Bruselu. Souběžně s ním probíhalo také zasedání Západní unie, které dospělo k rozhodnutí o zrušení vojenské organizace Unie a převedení všech pravomocí v této oblasti na NATO.¹⁷

Důvodem tohoto kroku bylo vytvoření funkce Hlavního velitele spojeneckých vojsk v Evropě. Rada požádala amerického prezidenta Trumana, aby do této funkce jmenoval generála D. Eisenhowera. Pod tlakem války v Koreji šlo vše velmi rychle, „Do čtyř hodin jsme ustanovili integrované síly, určili jednotky, které se budou tvořit, a jmenovali jsme generála Eisenhowera, aby jim velel,“ napsal Acheson. Eisenhower. Svou funkci zastával do roku 1952, kdy byl nominován na prezidentského kandidáta. Ve funkci ho nahradil generál M. Ridgway, který dříve působil jako velitel vojsk OSN v Koreji.¹⁸

2.3 Rozšiřování NATO

Severoatlantickou smlouvu podepsalo 4. dubna 1949 dvanáct států: Spojené státy americké, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie a Island. Od té doby proběhlo šest kol rozšiřování, během nichž se Severoatlantická aliance rozrostla na současných 28 členů. Mapa členských států je uvedena v příloze č. I a II.¹⁹

Při prvním rozšíření 18. února 1952 přistoupily dva státy: **Řecko a Turecko**. Jejich vstup měl pomoci urovnat vzájemné historické rozepře, stabilizovat oblast a posílit pozici Aliance. Význam Turecka spočíval v jeho blízkosti k oblastem bohatým na nerostné suroviny a jeho strategicky výhodné umístění mezi Černým a Středozemním mořem, jenž díky úžinám Bosporu a Dardanely umožňovalo kontrolovat plavbu a přepravu mezi těmito dvěma moři, a tedy možnost bránit proplutí sovětské flotily do Středozemního moře. Společný vstup těchto dvou států posílil bezpečnost jižního křídla NATO.²⁰

¹⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 52.

¹⁸ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 52-53.

¹⁹ *Členské státy severoatlantické aliance – Přehled všech členů a rozšiřování NATO* [online]. 2000, poslední revize 13.11.2013 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/clenske-staty-nato-0af-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/clenskestatynato.htm>.

²⁰ KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.

Dne 6. května 1955 bylo do NATO přijato **Západní Německo**, čímž začalo jeho včleňování do západu. Významnou roli hrálo usmíření států západní Evropy s poválečným Německem. Tomuto usmíření musela předcházet rezignace Německa na své původní nacionalistické tendence. Německem v době studené války procházela linie rozdělení světa na dva bloky, a tak bylo chápáno jako potencionální epicentrum v případném konfliktu těchto bloků. Díky připojení Německa došlo k pevninskému propojení Dánska s Aliancí, Dánsko bylo do té doby od evropských kontinentálních členů geograficky odříznuto. Navazovalo přijetí **Španělska** 30. května 1982. Stejně jako v případě Německa došlo k pevninskému připojení Portugalska, byl tak připojen celý Pyrenejský poloostrov. Poloha Španělska umožňovala kontrolu námořních cest skrz Gibraltar.²¹

K prvnímu rozšíření po skončení studené války došlo 12. března 1999, kdy k Alianci přistoupili bývalí členové Varšavské smlouvy (Albánie, Bulharsko, Československo, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR) **Československo, Maďarsko a Polsko**. Oblast střední Evropy je průsečíkem mocenských zájmů, neboť se nachází mezi Ruskem a Německem, které v této oblasti v minulosti silně uplatňovaly své zájmy. Vstupem do NATO tedy získalo Polsko a Česká republika bezpečnostní garanci před případnými vlivy obou států. Přistoupení Polska přineslo širší přístup k Baltskému moři a přiblížilo Alianci k Baltským státům, které měly taktéž zájem o členství v NATO.²²

Páté a zároveň největší kolo rozšíření se uskutečnilo 29. března 2004. Došlo k připojení celkem sedmi států, a to: **Bulharska, Estonska, Lotyšska, Litvy, Rumunská, Slovenska a Slovinska**. V dubnu 1999 proběhl ve Washingtonu summit, kde byl přijat Akční plán členství, který měl uchazečům poskytovat poradenství a praktickou podporu v jejich přípravě na členství. K tomuto programu se přihlásilo deset zemí, z nichž se sedmi bylo zahájeno jednání o přistoupení. Tyto státy dostaly na Pražském summitu v roce 2002 pozvání k zahájení vstupních rozhovorů. Slovensko a Slovinsko jsou země, které spojují Maďarsko s Aliancí, jejich přijetí uzavřelo kruh členských států na evropském kontinentu a ucelilo jihovýchodní hranice NATO. Nejproblematictější byl vstup pobaltských států Litvy, Lotyšska a Estonska, které si Rusko nárokovalo jako sféru svého mocenského vlivu. Atraktivními

²¹ KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.

²² KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.

je dělá hlavně výhodná poloha, prochází jimi dopravní a komunikační kanály spojující Evropu s Asií.^{23,24}

Zatím poslední rozšíření proběhlo 1. dubna 2009, kdy byly přizvány dva státy – **Albánie a Chorvatsko**. Jejich přistoupení uzavírá pomyslný kruh kolem nestabilní zóny na Balkáně. Nové státy přinesly Alianci prostorovou hloubku, ale zároveň posunuly NATO blíže k novým zdrojům nestability a nepokojů. Proces rozšiřování stále pokračuje a na listině dalších potencionálních členů jsou Makedonie či Gruzie.²⁵

²³ KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.

²⁴ DANČÁK, B. *Summit NATO v Praze 2002 – výsledky, dokumenty a projevy*. Brno, 2002, s. 8.

²⁵ KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.

3 Významné události v dějinách NATO

Severoatlantická aliance vznikla především na obranu proti agresí Sovětského svazu. Studená válka přetrvávala po velmi dlouhou dobu a NATO bylo přes čtyřicet let vystaveno hrozbám především z této strany. Z tohoto důvodu jsou dle autorky vybrané významné události v dějinách NATO věnovány tomuto období, tedy od počátku až po konec studené války.

3.1 Sovětská hrozba

Po slavnostním podpisu Severoatlantické smlouvy bylo třeba pozdvihnout obranný potenciál členů na takovou úroveň, aby pomoc, kterou si navzájem přislíbili, měla nějakou váhu. Srovnání vojenského potenciálu NATO v Evropě s vývojem za železnou oponou vyznívalo hrozivě. Početní stav sovětské armády překročil roku 1949 šest milionů a její pozemní vojsko bylo nejsilnějším na světě díky jednotlivcům vyzbrojeným moderními zbraněmi, tankům a dělostřeleckým systémům. Sovětská armáda se tak dostala do pozice, kdy v případě války na evropském kontinentě neexistovala síla, která by ji dokázala zastavit.²⁶

Pozadu nezůstaly ani Československo a Polsko, kde počet Sovětů ve funkcích generálů nebo poradců tvořil většinu. Jediným prvkem, který v tuto chvíli bránil sovětské expanzi, byl americký jaderný monopol trvající do léta 1949.²⁷

V letech 1948 – 1949 však někteří američtí politici, začali pocíťovat politiku zastrašování jako nedostatečnou. Na krátkou dobu se dokonce dostal do funkce ministra obrany Louis Johnson, stoupenec preventivní války a zničení SSSR bombardováním. Byl sice záhy donucen k rezignaci, ve skutečnosti však pouze tlumočil názor řady dalších představitelů americké administrativy. Preventivní válka se Sovětským svazem se stala prioritním článkem strategické koncepce USA. Byla zahájena příprava podkladů pro jaderné bombardování vybraných cílů na území SSSR. Strategické bombardování mělo být vedeno na obývaná centra s cílem donutit nepřátelský stát k tomu, aby podlehl teroru a rozpadu národní morálky. Bylo však zdůrazňováno, že jediná příležitost k úderu rychle pomine, neboť zpravodajské služby sledující vývoj atomové pumy v SSSR odhadovaly, že Sověti mohou mít jaderné prostředky schopné operačního použití nejpozději v roce 1952. Tato strategie však neměla v politice USA patřičnou odezvu. Realizován byl pouze návrh na rozsáhlý vzdušný průzkum SSSR. Tento program byl

²⁶ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 42-23.

²⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 43-44.

zahájen roku 1951 a pokračoval až do roku 1956. Riziko přeletů nad sovětským územím bylo značné, ale získané poznatky byly k nezaplacení.²⁸

Po zamítnutí preventivního jaderného útoku, byl Sovětský svaz ve výhodě v konvenčním zbrojení proti západní Evropě. Zvrátit tento nepříznivý poměr sil mohla pouze americká vojenská pomoc, tedy rozmístění pozemních i leteckých jednotek v Evropě, dodávky amerických zbraní jednotlivým národním armádám a intenzivní rozvoj evropského zbrojního průmyslu.²⁹

Evropští spojenci však na realizaci tohoto úkolu neměli a bylo tedy jasné, že tuto etapu budování NATO budou muset financovat především Spojené státy. Ne všichni však byli touto skutečností nadšeni.³⁰

Plán pomoci, známý jako *Trumanova doktrína*, byl vyhlášen před americkým kongresem 12. března 1947. Prezident Truman předstoupil se žádostí o 400 milionů dolarů na pomoc Řecku a Turecku. Kongres finance uvolnil a souhlasil tak s politikou zdržování komunismu a tím, že se USA musí ujmout vedoucí role ve svobodném světě a zabránit dalšímu rozšiřování komunistické moci.³¹

„Myslím, že politikou Spojených států musí být podpora svobodných národů, které čelí snahám o porobení ozbrojenou menšinou nebo čelí těmto snahám v důsledku vnějších tlaků. Věřím, že musíme pomáhat svobodným národům vybrat si svůj vlastní osud a jít svou vlastní cestou. Domnívám se, že naše pomoc by se měla v první řadě zaměřit na hospodářskou a finanční pomoc, která je podstatná pro hospodářskou stabilitu a politický vývoj.“³²

Nejvýraznější částí Trumanovy doktríny byl *Marshallův plán*. Plán sledoval obnovení stability, která se měla stát hrází proti hladu, bídě, zoufalství a sociálnímu chaosu, jež byly považovány za hlavní důvody rychlého šíření komunismu. Z tohoto plánu neměl být vyloučen ani Sovětský svaz. Ten však pomoc odmítl a spolu s ním i další země, které byly ve sféře jeho vlivu. Dále byly přizvány všechny evropské země kromě Španělska.³³

²⁸ FUČÍK, J. *Stín jaderné války nad Evropou: Ke strategii vojenských bloků, operačním plánům a úloze Československé lidové armády na středoevropském válčišti v letech 1945 – 1968*. Praha, 2010, s. 29-34.

²⁹ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 43-44.

³⁰ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 44-46.

³¹ VOJNAROVÁ, S. *Dějiny diplomacie* [online]. 2002 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://vsfs.xf.cz/cl1801736011.htm>>.

³² TRUMAN, H. *Trumanův projev ke kongresu – Trumanova doktrína – 12. března 1947* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://mozaika.eko-g.cz/subdom/mozaika/media/files/informace/pracovni%20listy/Truman.pdf>>.

³³ *XV. Trumanova doktrína a Marshallův plán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

Částka, která měla být poskytnuta, se stala předmětem mnoha sporů ze strany amerických kongresmanů a senátorů. Americký prezident Harry Truman prohlásil, že náklady jsou sice pozoruhodné, ale jde o investici do bezpečnosti, která má mnohem větší hodnotu, než je její dnešní cena. Diskuse kongresu však přerušila teprve informace, podle které v posledních týdnech došlo v SSSR k jadernému výbuchu. Američtí vědci i vojáci byli přesvědčeni, že tuto situaci nelze očekávat dříve než za pět let. Dopad této informace byl tedy bezprostřední, americká pomoc, jež měla mít tři základní podoby, a to:

- finanční pomoc a dodávka surovin, napomáhající rozvoji zbrojního průmyslu příslušných zemí,
- přímé dodávky vojenského materiálu,
- účast expertů při výcviku a budování národních armád, byla schválena.

Vedle zemí Severoatlantické aliance obdrželi vojenskou pomoc také Řecko, Turecko, Írán, Jižní Korea a Filipíny.³⁴

Spojené státy poskytly nevratný dar ve výši tří miliard dolarů a další dlouhodobé půjčky. Celková částka v dnešních cenách představuje okolo 100 miliard USD. V důsledku toho se index průmyslové výroby západních zemí vrátil na svou předválečnou hodnotu již v polovině 50. let. Podařilo se stabilizovat západní Evropu a tím zbrzdit sovětskou expanzi, byla však také potvrzena polarizace světa na východní a západní blok.³⁵

3.2 Zapojení Německa

Potřeba alespoň částečného zmírnění nepoměru sil vedla k jedinému logickému kroku, jehož provedení znamenalo překonat obrovské množství předsudků, a to zapojení Spolkové republiky Německo do obranné struktury.³⁶

Jako první z atlantických spojenců zaujaly k tomuto problému postoj Spojené státy. Odborníci ve Washingtonu dospěli k závěru, že bez účasti Německa, jeho surovinového, průmyslového a lidského potenciálu, nebude hospodářská obnova Evropy možná. Pro evropské spojence však byla remilitarizace Německa složitější, vzpomínka na hrůzy nacismu byla v Evropě mnohem silnější. Také se v Evropě s větší

³⁴ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 46-48.

³⁵ *XV. Trumanova doktrína a Marshallův plán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

³⁶ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 70-71.

obezřetností zvažovala možnost, zda zapojení Spolkové republiky do obranného úsilí nevyvolá agresivní reakci Sovětského svazu.³⁷

Evropští spojenci požadovali vytvoření spolehlivé přímé kontroly nad obnovenými německými ozbrojenými silami. Hlavním mluvčím těchto požadavků byla Francie. Bez souhlasu s německou účastí v nově budovaných silách aliance odmítali američtí zástupci zvýšit počet amerických divizí v Evropě. Toto ultimátum evropské spojení nenadchlo, ale byli ochotni je akceptovat. Jednoznačně proti tomuto návrhu se postavila pouze Francie.³⁸

Následoval bezpočet jednání, kdy Francie svůj postoj neměnila a neustále se stavěla proti veškerým snahám spojenců dospět k dohodě. Po několika odmítnutích zařazení Německa do obranné struktury NATO americký senát doporučil přerušit veškerou vojenskou pomoc Francii, pokud svůj postoj nezmění. Tyto návrhy se však nakonec neuplatnily a nakonec 23. října 1954 byly podepsány Pařížské dohody, na jejichž základě Spojené státy, Velká Británie a Francie opustily okupační režim na území Spolkové republiky a uznaly ji jako suverénní stát, který se zavázal povolit na svém území pobyt cizích ozbrojených sil. SRN byla pozvána, aby se připojila k NATO. Její připojení nabylo platnosti 5. května 1955. NATO konečně získalo podobu, která umožňovala efektivní a důvěryhodný štít proti jakékoli agresi.³⁹

O ukončení německo-francouzského nepřátelství se významně zasloužil německý kancléř Konrad Adenauer. Ten se následně spolu s francouzským prezidentem de Gaullem stal také spoluzakladatelem evropské hospodářské spolupráce, tedy předchůdcem Evropské unie.⁴⁰

3.3 Berlínská zeď

V druhé polovině 50. let nastala modernizace evropské výzbroje a Sovětský svaz dal jasně najevo, že rozmisťování nových raket a budování jaderného arzenálu vystavuje evropské země riziku jaderného konfliktu. V této době se do popředí dostal problém studené války v Evropě, totiž německá otázka. Vidina sjednoceného Německa s přístupem k jaderným zbraním byla Chruščovovou noční můrou.⁴¹

Zdrojem tlaku mezi aliancí a Moskvou se stal Berlín. Od roku 1948 bránila jeho západní část dalšímu rozšiřování komunismu. Západní Berlín představoval dveře mezi

³⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 71.

³⁸ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 71-73.

³⁹ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 73-80.

⁴⁰ NOVOTNÝ, T. *100 + 1 světoznámých mužů*. Pardubice, 2007, s. 13.

⁴¹ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 113.

Německou demokratickou republikou (NDR) a Spolkovou republikou Německa (SRN), kterými ročně proklouzávali desetitisíce Němců z východu. Sovětský svaz přirozeně vyžadoval likvidaci těchto „dveří“. Chruščov na podzim roku 1958 udělil západním spojencům ultimátum, pokud nebude nalezeno společné řešení západoberlínské otázky, přejde správa celého Berlína do kompetence NDR. Ve Washingtonu se však velice rychle rozhodlo, že existenci svobodného západního Berlína je třeba bránit i za cenu jaderného konfliktu. Rada na zasedání v Paříži tento postup schválila a zároveň varovala SSSR, že bude plně odpovídat za důsledky akcí, které by omezovaly přístup západních mocností do Berlína.⁴²

Tato reakce Moskvu evidentně zaskočila natolik, že ustoupila od svého záměru a vrátila se k svému původnímu zájmu o mírovou spolupráci. Poté, co Chruščov roku 1961 oznámil zvýšení nákladů na zbrojení a na západ uprchlo dalších 26 tisíc obyvatel, hrozily NDR těžké hospodářské potíže, pokud se nenajde řešení tohoto problému. Toto řešení našel Sovětský svaz v uzavření „dveří“ mezi východním a západním Berlínem. V noci z 12. na 13. srpna 1961 provedly orgány NDR spolu se sovětskými vojáky oddělení západního Berlína drátěnými zátarasy, které měla v následujících dnech nahradit betonová zeď. Stavba Berlínské zdi vyvolala ve světě nejprve paniku. Chruščov dal najevo, že nebude zasahovat do záležitostí západního Berlína, pokud západ uzná toto opatření a nepokusí se zeď odstranit. Američané na toto řešení přistoupili a situace ve městě se tedy postupně uklidnila.⁴³

3.4 Karibská krize

Rok po konfrontaci v Berlíně informoval prezident Kennedy občany Spojených států o mezinárodní krizi, která se jich dotýkala mnohem bezprostředněji. Americká vláda získala důkazy, že na Kubě jsou budována odpalovací zařízení pro útočné rakety. Rozmístění těchto střel bylo podle Kennedyho provokativní a neoprávněnou akcí, kterou Spojené státy nemohly přijmout. V následujících dnech se svět pohyboval na pokraji jaderné války.⁴⁴

Ve snaze předejít jaderné konfrontaci, využil prezident Kennedy neformálních kontaktů svého bratra Roberta se sovětským velvyslancem ve Washingtonu. Robert Kennedy stojící v čele departmentu spravedlnosti přistoupil na Chruščovův požadavek stáhnout z území Turecka řízené střely středního doletu rozmístěné na základě

⁴² FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 113-114.

⁴³ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 114-120.

⁴⁴ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 122-125.

rozhodnutí NATO. Za tuto cenu byl Chruščov ochoten demontovat sovětská raketová zařízení na Kubě.⁴⁵

S výjimkou roku 1962, kdy vypukla karibská krize, docházelo v 60. a 70. letech k určitému snížení napětí, i když studená válka a závody v jaderném zbrojení nadále pokračovaly.⁴⁶

3.5 Otázka podřízení Francie

Myšlenka sjednocené Evropy byla po válce velmi populární a americká politika ji podporovala s vidinou, že sjednocená Evropa bude silnějším a spolehlivějším partnerem. Ve Washingtonu se však předpokládalo, že především v otázkách bezpečnosti bude hospodářsky i politicky integrovaná Evropa přijímat vůdčí postavení svého transatlantického partnera. V šedesátých letech 20. století však nabyl proces evropské integrace podobu snahy o všestrannou emancipaci starého kontinentu ve vztahu k USA. Hlavním mluvčím této snahy byla Francie v čele s prezidentem Charlesem de Gaullem. De Gaulle usiloval o vytvoření nového orgánu, tzv. Direktoría složeného z nevyšších představitelů USA, Velké Británie a Francie. Direktorium by se pravidelně scházelo a rozhodovalo ve věcech překračujících geografický rámec NATO. U kořenů tohoto návrhu stála otázka jaderné výzbroje, kterou se přes veškeré úsilí nedařilo v rámci aliance řešit k francouzské spokojenosti.⁴⁷

Francie se cítila diskriminovaná vůči Spojeným státům i Velké Británii, která také disponovala omezenými jadernými silami. Ač francouzská vláda investovala značné prostředky do vlastního jaderného programu, ještě v roce 1958 měli její odborníci ke konečnému úspěchu daleko. Vytvoření Direktoría by proto pro Francii představovalo podíl na rozhodnutí o použití jaderných zbraní. Toto řešení však bylo pro ostatní spojence málo lákavé. Spojené státy v něm viděly omezení manévrovacího prostoru americké zahraniční politiky a evropští spojenci se cítili ohroženi, neboť návrh v podstatě vytvářel dvojí členství NATO, privilegovaní členové Direktoría a ti ostatní. De Gaulleův projekt proto neuspěl, a proto začal věnovat ještě větší pozornost jadernému výzkumu, ke kterému se Spojené státy stavěly odmítavě a odmítly veškeré francouzské žádosti o informace a pomoc v oblasti jaderné technologie.⁴⁸

Na počátku šedesátých let se tak francouzský prezident stal pouze tolerovaným odpůrcem uvnitř NATO, zmařil pokus Velké Británie o vstup do EHS, a odmítl

⁴⁵ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 125.

⁴⁶ TŮMA, M. *Jaderné odzbrojení – Utopie, nebo projev politického realismu?*. Praha, 2011, s. 18.

⁴⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 133.

⁴⁸ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 133-135.

podepsat Smlouvu o zákazu jaderných pokusů v atmosféře, kosmickém prostoru a pod vodou, na které se předtím shodly Spojené státy, Velká Británie a Sovětský svaz. V de Gaulleových projevech se začaly objevovat zmínky o tom, že nedojde-li k zásadní reformě aliance, přehodnotí Francie svou další účast v jejích strukturách. Navzdory těmto varováním však další krok francouzského prezidenta způsobil velký šok. De Gaulle 7. března 1966 zaslal americkému prezidentu Lyndonu Johnsonovi dopis, ve kterém oznámil, že Francie vystupuje z vojenských struktur aliance. Stejně dopisy obdrželi během dvou dnů i šéfové vlád v Londýně, Bonnu a Římě. Dne 10. března 1966 bylo francouzské rozhodnutí publikováno oficiálně a 29. března rozeslala francouzská vláda všem členům aliance memoranda, obsahující konkrétní opatření, která z jejího vystoupení vyplývala. Působení francouzských jednotek v rámci NATO skončilo 1. července 1966 a spojenecké jednotky musely opustit francouzské území do 1. dubna 1967.⁴⁹

Krizový výbor, ustavený speciálně za účelem řešení situace vzniklé de Gaulleovým rozhodnutím, navrhoval nátlaková opatření, která měla francouzského prezidenta donutit k návratu do organizovaných struktur. Americký velvyslanec v Paříži, Charles Bohlen, však zdůraznil, že i přes své vystoupení z NATO se Francie nepřestává považovat za amerického spojence. Aliance velmi rychle řešila nastalé technické problémy, bylo rozhodnuto o přesunu sídla generálního tajemníka Severoatlantické rady a dalších orgánů NATO do Bruselu. Rada se obrátila na Itálii s žádostí o poskytnutí prostorů pro Vojenskou akademii NATO, která byla následně umístěna v Římě. Aliance nepřestala komunikovat s Francií, která i nadále dodržovala své spojenecké závazky vůči ostatním členským státům.⁵⁰

Po 43 letech francouzský prezident Nicolas Sarkozy oznámil, že se Francie rozhodla vrátit do vojenských struktur NATO jako plnohodnotný člen. K oznámení došlo 11. března 2009 a Sarkozy dále uvedl, že americké velení v Bruselu nebude snižovat nezávislost francouzské jaderné výzbroje, ale naopak otevře Francii cestu pro rozhodování o dalších misích NATO po skončení studené války.⁵¹

⁴⁹ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 136.

⁵⁰ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 138-139.

⁵¹ CODY, E. After 43 Years, France to Rejoin NATO as Full Member. In *Washington Post* [online]. 2009, poslední revize 12. 3. 2009 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/03/11/AR2009031100547.html>>.

3.6 Jaderné odzbrojení

Již po druhé světové válce došlo k prvním pokusům o vyřazení jaderných zbraní. Roku 1946 navrhl zástupce USA Bernard Baruch vytvoření Úřadu pro atomovou energii, který by převzal celosvětovou kontrolu nad zásobami surovin a výrobou štěpných materiálů. Existencí tohoto úřadu a účinných sankcí vůči porušovatelům jeho požadavků by zmizela možnost zbrojního využití atomové energie. Sovětský svaz však nechtěl zahodit prostředky, které vynaložil na atomové projekty a špionáže v USA a tento plán tedy odmítl. V době studené války se závody mezi dvěma velmocemi v jaderném zbrojení v krátké době rozšířily i na další státy. V roce 1952 uskutečnila zkoušky jaderných zbraní Velká Británie, v roce 1960 Francie a roku 1964 Čínská lidová republika. Sovětské zamítnutí nakonec demokratickým zemím prospělo, protože po jaderném odzbrojení by byl svět vystaven vojenské převaze komunistických zemí v konvenčních silách a Evropa proto nadále mohla zůstat u své politiky jaderného zastrašování. První smysluplnou akcí bylo roku 1959 dočasné přerušení jaderných zkoušek. Následovaly smlouvy o nešíření jaderných zbraní a zákazu umístování jaderných a jiných zbraní hromadného ničení na dně moří, oceánů a v jeho podzemí, s kterými přišli USA a SSSR společně v letech 1970 – 1972. Účelem těchto smluv byla především ochrana životního prostředí před nepříznivými účinky výbuchů.^{52,53}

Obrat nastal zvolením amerického prezidenta Jamese Cartera. Východiskem pro americkou diplomacii se stalo dodržování lidských práv ve všech zemích. Prezident souhlasil s odzbrojováním ne proto, aby dosáhl kompromisu se Sovětským svazem, ale proto, že strategické jaderné zbraně považoval za škodlivé pro lidstvo. Carter nebyl ochoten ustoupit v oblasti lidských práv jenom proto, aby dosáhl rychlejší a snadnější dohody. Sovětská agrese proti Afghánistánu roku 1979 proměnila ochotu USA na rozvíjení vztahů se SSSR, Carter se velmi tvrdě postavil proti sovětské agresivní zahraniční politice a hodlal se raději vzdát naděje na jednání, pokud Moskva neukončí své agresivní akce. USA, s podporou většiny evropských spojenců, omezilo námořní a leteckou dopravu, zastavilo vědecké, technické a sportovní styky. Ukázalo se, že akce zasáhla cíl, neboť SSSR navrhl zřeknutí se užití síly ve vzájemných vztazích mezi všemi státy a stažení vojsk z cizích území.⁵⁴

Další významný okamžik v honu za odzbrojením byl nástup Michaila Gorbačova, který byl jednáním nakloněn, do čela SSSR. V lednu 1986 Gorbačov

⁵² FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 155-157.

⁵³ TŮMA, M. *Jaderné odzbrojení – Utopie, nebo projev politického realismu?*. Praha, 2011, s. 17.

⁵⁴ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 175-176.

dokonce předložil třítapový program jaderného odzbrojení do roku 2000, který však Spojené státy odmítly. Nejprve došlo k dohodě o snižování položek zbraňového systému, tím se vyrovnaly konvenční síly na evropském území. Státy NATO začaly budovat tzv. síly rychlé reakce, nejrozsáhlejší vytvořila Francie pod názvem Forces d'Action Rapide – FAR; ta tvoří pět divizí, které jsou schopny zásahu na vzdálenost až 350 km během jediného půldne a jsou rozděleny do tří obranných sfér (oblast Francie, oblast západní Evropy a oblast Zámorí). Výstavbou těchto jednotek vytvořila Severoatlantická aliance vojenskou sílu založenou na kvalitativních ukazatelích. Jejich účinnost se potvrdila v regionálních konfliktech devadesátých let.^{55,56}

Od poloviny osmdesátých let zápasil Sovětský svaz se stále většími hospodářskými problémy. Byl proto nucen reagovat pozitivně na návrhy západu, aby ho poté mohl požádat o hospodářskou pomoc. Dne 22. července 1987 prohlásil Gorbačov, že SSSR je připraven k likvidaci všech jaderných systémů středního dosahu. O den později předložil Sovětský svaz na jednáních o odzbrojení v Ženevě návrh tzv. dvojnásobné nulové varianty, podle které měly být zcela zlikvidovány všechny americké a sovětské pozemní řízené střely středního dosahu (od 500 do 5 000 km). 8. prosince 1987 při setkání ve Washingtonu podepsali Ronald Reagan a Michail Gorbačov smlouvu INF. Členské státy NATO vyjádřily souhlas se smlouvou a zároveň navrhly užití této kontroly i pro jednání o konvenčních zbraních. Na následném zasedání Severoatlantické rady v březnu 1988 byl vydán další dokument, tzv. Prohlášení o kontrole konvenčního zbrojení, jenž stanovil návrh na praktickou kontrolu plnění dohod o konvenčním odzbrojení.⁵⁷

3.7 Konec válečné hrozby

Sovětský blok, který si po čtyřicet let udržoval převahu v konvenčním zbrojení, vyhlásil roku 1987 zásadní proměnu strategie, kdy Gorbačov uvedl, že „Sovětský svaz musí být dostatečně silný, aby odrazil agresi, leč ne tak silný, aby mohl sám útočit.“ Na zasedání OSN v prosinci 1988 oznámil Michail Gorbačov snížení počtu sovětských vojenských sil v Evropě, což ocenili ministři zahraničí členských zemí NATO jako významný příspěvek ke konvenčnímu odzbrojení. Zatímco Severoatlantická aliance věnovala veškerou pozornost odzbrojování, vypukla krize sovětského systému. V září 1989 otevřelo Maďarsko hranici s Rakouskem, čímž umožnilo tisícům turistů z NDR

⁵⁵ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 192-197.

⁵⁶ TUMA, M. *Jaderné odzbrojení – Utopie, nebo projev politického realismu?*. Praha, 2011, s. 19.

⁵⁷ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 197-198.

uprchnout na západ. V noci z 9. na 10. listopad došlo ke stržení Berlínské zdi a týden poté vypukla revoluce v Československu. S výjimkou Rumunska došlo k pádu komunistických režimů téměř bez užití násilí. Bývalé sovětské satelity se svobodnými volbami proměňovaly v demokratické země a rozhodnutím členských zemí NATO bylo podat jim ruku k přátelství a spolupráci. Dne 6. července 1990 byla publikována Londýnská deklarace, která se stala základem spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy v oblastech politické a vojenské činnosti. Zmizel nepřítel, proti němuž aliance čtyřicet let bránila zásady evropské civilizace a NATO vstoupilo do nové fáze existence, dané koncem válečné hrozby.⁵⁸

⁵⁸ FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. Praha, 1997, s. 198-201.

4 Členství České republiky v NATO

Diskuse o možném vstupu země do NATO probíhala už od listopadu 1989. Na jaře 1994 se Česká republika připojila k aliančnímu programu Partnerství pro mír, který je považován za předstupeň členství. O dva roky později předali čeští zástupci Alianci dokumenty nutné k zahájení rozhovorů o plnohodnotném členství. Pozvánku k plnohodnotnému členství v NATO dostala ČR v Madridu v červenci 1997.⁵⁹

Skutečnost, že naše země byla vybrána do první skupiny postkomunistických států přijatých do NATO, je důkazem výrazného úspěchu politické a společenské transformace naší země. Členství v NATO značně posílilo mezinárodní prestiž ČR a přineslo nám obranné záruky.⁶⁰

Česká republika se stala členem NATO 12. března 1999 spolu s Polskem a Maďarskem. Původně to mělo být až 15. března, právě v ten den v roce 1939 však začala německá nacistická okupace v Čechách, proto byl vybrán jiný den. V témže roce byl do strategické koncepce NATO zařazen nový dokument. Podle článku 5 Washingtonské smlouvy se využije kolektivní obrany jen v případě ozbrojeného útoku na některého člena Aliance. Podle nové strategické koncepce však musí být členové Aliance připraveni přispívat také k prevenci konfliktů, jednotky kolektivní ochrany musí být schopné kolektivní obrany i ve chvíli, kdy budou provádět operace v rámci krize, jež nespadá pod čl. 5.⁶¹

Pouhých několik dní po vstupu České republiky do NATO vypukl válečný konflikt v Kosovu. ČR se přímo neúčastnila náletů, souhlasila však s přistáváním letadel a přesuny jednotek NATO přes své území. Další zkouškou členství ČR byl teroristický útok na USA 11. září 2001, který byl projednáván na summitu NATO v Praze roku 2002. Česká republika útok teroristů jednoznačně odsoudila, zavedla zvýšená bezpečnostní opatření uvnitř státu a zapojila se do celosvětové kampaně proti terorismu. Z českých ozbrojených sil se do boje proti terorismu zapojil dopravní letoun Tu-154, v jednotkách ISAF v Afghánistánu začala působit česká polní nemocnice a do operace Trvalá svoboda se zapojila protichemická rota. Účastí v mezinárodních misích si však

⁵⁹ 12.3. *Den přístupu České republiky k Severoatlantické smlouvě (NATO)* [online]. 2014 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osklubrsw.estranky.cz/clanky/_new_-den-pristupu-ceske-republiky-k-severoatlanticke-smlouve-_nato_.html>.

⁶⁰ ŠEBĚSTOVÁ, J. *NATO: aliance pro 21. století*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000, s. 16-17.

⁶¹ FLEGL, V. *Členství České republiky v NATO: Mezinárodní a vnitrostátní právní texty*. Praha, 2000, s. 7-9.

čeští vojáci vysloužili respekt u svých aliančních kolegů již před vstupem do NATO.^{62,63}

Pět let po vstupu České republiky do NATO hodnotí Jamie Shea, dlouholetý mluvčí Aliance, působení Čechů takto: „Česká republika pochopila, že členství v NATO je o solidaritě a odpovědnosti, nikoliv jen o výhodách... Jakmile se dnes připravuje nějaká vojenská akce Aliance, s Čechy se počítá... Jejich odbornost ve vojenské medicíně, při nakládání s chemickými a biologickými zbraněmi posunula Česko do naprosto prvního společného praporu obrany proti zbraním hromadného ničení v dějinách Aliance.“⁶⁴

Partnerství pro mír

Program spolupráce PfP (Partnership for Peace) vznikl v roce 1994. Jeho posláním je posilovat stabilitu, omezovat hrozby pro mír a budovat zesílené bezpečnostní vazby mezi jednotlivými partnerskými státy a NATO a mezi partnerskými státy navzájem. Partnerství pro mír umožňuje zemím budovat vztahy s NATO skrze nabídku činností pro partnerství a spolupráci, a to podle priorit daných zemí. Program vznikl v reakci na požadavek České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska na rychlé přijetí do NATO, a tím na získání bezpečnostních záruk Aliance. Předpokladem je vojenská spolupráce a konzultace se zeměmi, které mají o partnerství zájem. Účast v programu však nezaručuje automatický nárok na členství v Alianci.⁶⁵

Partnerské země si samy vyberou oblasti, ve kterých by s NATO rády spolupracovaly. Poté je společně vypracován dvouletý Program individuálního partnerství a spolupráce. Partnerské země si mohou vybrat až z 1 600 aktivit pro spolupráci. Každá země tak může se Severoatlantickou aliancí spolupracovat na různé úrovni.⁶⁶

⁶² Vstup do NATO – největší úspěch české politiky po listopadu 1989. In *České noviny* [online]. 12.11.2002, poslední revize 9.9.2003, [cit. 2014-01-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vstup-do-nato-nejvetsi-uspech-ceske-politiky-po-listopadu-1989/18026>>.

⁶³ DANČÁK, B. *Summit NATO v Praze 2002 – výsledky, dokumenty a projevy*. Brno : Masarykova univerzita, 2002, s. 17-18.

⁶⁴ ŠEDIVÝ, J. *Diplomacie je uměním kompromisu*. Praha, 2009, s. 167.

⁶⁵ *Partnerství pro mír* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviiromir.htm>.

⁶⁶ *Partnerství pro mír* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviiromir.htm>.

4.1 Cvičení českých vojáků ve zvláštních podmínkách

V rámci členství v NATO spolupracuje Česká republika s ostatními státy a českým vojákům je tedy umožněn výcvik v nových podmínkách. Jedná se především o výcvik v terénech odlišných od těch českých, kterými jsou například džungle, pouště nebo polární oblast. Mimo jiné je také některým vybraným vojákům umožněn výcvik na prestižních zahraničních vojenských akademiích.

4.1.1 Džungle

Mezi cvičení v džungli patří Speciální výcvik cizinecké legie ve Francouzské Guyaně pro boj v rovníkové džungli a Mezinárodní kurz vedení bojových operací v džungli ve středoamerické Belize, organizovaný instruktory britských SAS, který proběhl v roce 2006 od 8. května do 30. června.⁶⁷

Kurz vedení boje v rovníkové džungli je rozdělen do několika fází. První týden tráví vojáci na základně, seznamují se s výstrojí, specifickým materiálem pro klimatické podmínky džungle a absolvují lékařskou prohlídku. Probíhá také série vstupních fyzických testů (uplavat 115 m, posledních 15 metrů na jeden nádech pod vodou, 15 minut šlapání vody, plavat 500 m volným stylem a nakonec vysvléknout kompletní výstroj v hluboké vodě a vystoupit na břeh se svršky v ruce), navazovaly překážkové dráhy, testy vytrvalosti (běh s kompletní výstrojí). Další dva týdny jsou věnovány přežití v džungli (budování improvizovaných přístřešků, rozdělávání ohně, orientace v džungli, práce s mačetou a motorovou pilou, překonávání vodních ploch, budování provizorních prostředků pro plavbu, poskytnutí první pomoci, transport raněných). Další etapa trvá 6 dnů, je to fáze prověřování, kdy se zkouší všechny dovednosti získané v předchozí přípravné fázi. Vojáci také musí zdolat překážkové dráhy vybudované přímo v džungli, ty jsou zaměřeny na balancování, šplhání, skoky, potápění, plavání nebo ručkování. Jsou zde také skupinové překážky, vyžadující spolupráci celé skupiny, tedy nejméně sedmi lidí.⁶⁸

Samotný pohyb v přalese je velmi obtížný. Existují dva typy džungle, v prvním případě ji tvoří až 60 metrů vysoké stromy, jejichž koruny jsou dokonale srostlé a nepropouštějí téměř žádné sluneční světlo. Tento typ je prostupný, je tu však tma, velká vlhkost vzduchu a viditelnost do 50 metrů. Druhý typ je tvořen liánami, kapradím a trávou dosahující výšky až 3 metrů. Tato hustá spleť rostlin je prakticky

⁶⁷ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 6, 30.

⁶⁸ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 6-19.

neprostupná a vojáci si musí cestu prosekávat dlouhými noži či mačetami. Postup vpřed je fyzicky velmi náročný a zdlouhavý.⁶⁹

4.1.2 Poušť

Největší akcí, která se konala v poušti, bylo cvičení FTX s americkými mariňáky, které se konalo v letech 2002 až 2003. Cvičení se odehrálo v kuvajtské poušti a jeho námětem bylo zasažení základny iráckou raketou s hlavicí naplněnou yperitem. První zkouškou pro české vojáky byla odolnost vůči vedru. Pro klimatické podmínky v poušti je prý zlomový 20. duben, kdy se údajně veškeré kovové součásti výstroje a výzbroje rozpálí natolik, že při dotyku s nimi se člověk popálí, z kohoutků teče jen horká voda a pobyt v autě a ochranných oblecích vyčerpá vojáky natolik, že musí několik hodin odpočívat. Pro pobyt v poušti je důležité, aby bylo celé tělo, včetně hlavy, zahaleno. Během cvičení bylo zakázáno nosit krátké kalhoty nebo trička. Vojáci se tak chránili před úpalem, pískem, hmyzem, ale také před případným odhalením nepřítelem. Pokud se voják dostane do skutečné nouze, nejvíce mu bude chybět voda. Spodní vodu může signalizovat vegetace, zejména palmy upozorňují, že v hloubce do 1 metru pod povrchem se nalézá voda. Dalším nebezpečím pouště jsou pavouci a štíři, je třeba si na ně dávat pozor zejména při obouvání a nejprve boty zkontrolovat.⁷⁰

Jakmile vojáci dorazí na místo určení, odebírají vzorky a rozvinují kontaminační linku a také si musí obléci neprodyšné ochranné obleky. Není výjimkou, že někteří vojáci v těchto oblecích zkolabují, většinou se jedná o důsledek únavy a nedostatku tekutin. Pitný režim je v poušti velice důležitý, při nedostatku vody je třeba ji přijímat v malých dávkách. Vyčerpání vedrem a nedostatkem vody může být smrtelné, nesmí se mu tedy nechat volný průběh. Nejlepším indikátorem nedostatku tekutin v pouštních podmínkách je bolení hlavy. Stejně důležité je také nevystavování se přímému slunci. Není-li se v poušti kde schovat, je možné vybudovat provizorní úkryt, který může snížit polední horko o patnáct až dvacet stupňů.⁷¹

4.1.3 Polární oblast

Aliance dává přednost výcviku v tomto terénu v severním Norsku, který se konal například v roce 2000 a 2007. V roce 2000 se čeští vojáci zúčastnili cvičení s následujícím scénářem. Mezi obyvateli fiktivních zemí Northlandu a Southlandu nastávají potíže v souvislosti s objevením ropy. Dochází k agresi ze strany méně

⁶⁹ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 6, 36-37.

⁷⁰ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 6, 64-69.

⁷¹ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 70-71.

vyspělého Northlandu. Ačkoli na přípravě scénáře pracují štáby operačních důstojníků, nastávají nepředvídatelné situace. Několik dní po zahájení cvičení dojde k vážně dopravní nehodě, při níž zahyne podplukovník norské armády, téhož dne se na vojáky v tělocvičně zřítí sněhem zatížená střecha, výsledkem jsou tři mrtví a osm těžce zraněných. Vývoj konfliktu ani jeho výsledek není předem znám, každou operaci vyhodnocuje komise rozhodčích. Na základě jejich rozhodnutí vojska postupují nebo ustupují, určuje se, kdo se dostal do zajetí nebo byl zabit v boji.⁷²

Celá řada dílčích úkolů byla zaměřena na to, jak v nouzi přežít v tundře. Jednou z nejdůležitějších zásad je ochrana těla před omrzlinami. K tomu slouží především výstrojní součástky určené pro zvlášť chladné oblasti. Osvědčilo se také mnohvrstvé oblečení (termoprádlo, flaušové kalhoty, bundy atd.). Prudký vítr může zmrazit nechráněné místo během několika minut. Při překonávání vodního toku je velice nebezpečné propadnutí pod led, které může být smrtelné i po pouhých dvaceti minutách.⁷³

Úkolem cvičení v polárních oblastech je také testování české výstroje v polárních podmínkách. Dá se říct, že obstála. Česká republika je prý příliš malá na to, aby si mohla dovolit pro každou oblast speciální součástky včetně těch nejmenších detailů. Řada věcí musí mít univerzální charakter.⁷⁴

4.1.4 Boj v horách

Už od vzniku Armády ČR v roce 1993 je významná část výcviku vojáků věnována zásadám vojensko-praktického lezení a přesunům v horách. Výcvik ještě zintenzivnil v roce 2002, kdy se začalo uvažovat o vyslání vojáků do Afghánistánu, jehož velkou část pokrývají právě hory. Už řadu let absolvují posluchači Univerzity obrany výcvik v zařízeních horské školy slovinské armády v Pokljuce. Instruktorský sbor zde tvoří špičkoví horolezci a lyžaři, z nich většina v lyžování reprezentovala svoji zemi. Přesuny v horách probíhají často na lyžích nebo běžkách. Škola má ve znaku horu Špik (2 472 m n. m.), její severní stěna představuje jeden z nejtěžších horolezeckých výstupů v Evropě. Čeští vojáci absolvovali především zimní horský výcvik, až v posledních letech měli možnost projít i letním výcvikem.⁷⁵

Před prověřovacím výstupem se kontrolovalo vybavení, které zahrnovalo také záchranný lavinový přístroj Ortodox. Ten pracuje na principu vysílání rádiových

⁷² MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 74-80.

⁷³ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 84-85.

⁷⁴ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 94-95.

⁷⁵ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 98-100.

impulsů. Pokud by se některý voják dostal do laviny, ostatní se naladí na jeho impulsy a snadno tak najdou místo, kde mají kopat. Nacvičují se také zásady, jak se chovat v případě, že se člověk dostane do laviny. Měl by se co nejrychleji zbavit předmětů, které by ho mohly zranit. V lavině si lehnout a chovat se, jako když plave kraula. To mu umožní udržet se na povrchu valícího se sněhu. Po zastavení laviny je nutné vyhrabat dutinu dříve, než sníh ztuhne. Vytvoří se tak zásoba vzduchu. V lavině není snadná orientace a člověk neví, kterým směrem má hrabat, kde je povrch. Závěr výcviku je ve znamení vyhledávání zavalených osob s pomocí lavinových sond a jejich vyprošťování a svážení raněných s pomocí speciálních saní. Dále také proběhla prověrka fyzických zdatností a zručnosti ve střelbě a zaujímání střelecké pozice přímo na lyžích. Při letním výcviku se rovněž zkoušelo zdolávání horských toků na raftech, ale i bez nich. Vojáci v neoprenových oblecích a s přilbami sjížděli obzvláště náročné úseky klikatící se mezi skalními útvary po zádech i po břiše. Nejvíce adrenalinu přinesl sjezd dvanáctimetrového vodopádu spojený se skoky do hlubokých tůněk.⁷⁶

⁷⁶ MAREK, V. *Souboj vůle*. Praha, 2008, s. 102-109.

5 Programy a mise s armádami NATO

Za dobu svého působení vytvořilo NATO 21 operací. První z nich začala roku 1992 a jejím cílem bylo zmírnit konflikt v bývalé Jugoslávii a vytvořit podmínky pro mírovou dohodu o Bosně a Hercegovině. Jedním z opatření byl například zákaz dovozu jakýchkoli zbraní do bývalé Jugoslávie. Po zažehnání konfliktu byla potřeba dohlédnout na dodržování vojenských úmluv, čehož se znovu ujali příslušníci mise NATO. V poslední fázi bylo potřeba ustanovený mír také stabilizovat. Této závěrečné fázi se účastnila i armáda České republiky. NATO v Bosně a Hercegovině pod různými misemi působilo až do roku 2004.⁷⁷

Další z významných působení NATO byla mise v Iráku, kdy dočasná vláda v roce 2004 požádala NATO o pomoc při obnově země. Aliance tedy ustavila výcvikovou misi, jejímž cílem bylo založit vojenskou akademii a výcvikové centrum v Iráku, dále poskytovat výcvik a poradenství vojenskému velicímu personálu Iráku a koordinovat národní příspěvky v podobě vojenského vybavení. Výsledkem mise, která trvala do roku 2011, bylo vycvičení více než 5 000 vojáků a 10 000 policistů přímo v Iráku a další více než 2 000 se zúčastnily kurzů v zemích NATO. Irácké bezpečnostní služby též obdržely vybavení v hodnotě více než 115 milionů eur.⁷⁸

Mezi další oblasti, ve kterých probíhaly mise NATO, patří Albánie, Makedonie, Turecko, Súdán, Pákistán, Libye nebo Spojené státy americké, kde probíhala pomoc po hurikánu v roce 2005.⁷⁹

5.1 Mise KFOR (Kosovo)

Mise v Kosovu probíhá od března roku 1999. Cílem operace je nastolit a udržet bezpečné prostředí v Kosovu, monitorovat, ověřovat a vynucovat dodržování dohod, které vedly k ukončení konfliktu. Mírové síly KFOR vstoupily do Kosova 12. června 1999 na základě mandátu OSN. Počáteční stavy čítaly 46 000 nasazených vojáků, postupně se snižovaly na 16 000 osob v roce 2007 a 6 000 osob v roce 2011. Z členských států NATO se mise zúčastnily tyto: Belgie, Bulharsko, ČR, Dánsko, Estonsko, Francie, Itálie, Kanada, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo,

⁷⁷ *Operace Sharp Guard* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sharpguard.htm>.

⁷⁸ *NATO Training Mission – Iraq (NTM-I)* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ntmi.htm>.

⁷⁹ *Mise a operace Severoatlantické aliance* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/mise-main-cb1-na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_main.htm>.

Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Turecko, USA a Velká Británie. Operace se zúčastnily také nečlenské země NATO: Argentina, Arménie, Ázerbájdžán, Finsko, Gruzie, Irsko, Maroko, Rakousko, Spojené arabské emiráty, Švédsko, Švýcarsko a Ukrajina.⁸⁰

Během roku 1997 v Kosovu prudce vzrostlo napětí a intenzita násilných akcí vůči srbské správě. Propukly studentské demonstrace. Skupina UCK (Kosovská osvobozená armáda) vystoupila z ilegality a zahájila válku proti srbským silám. Moci se chopili partyzáni a zakázali činnost politických stran. Pro potlačení této guerilly nestačily policejní jednotky a nasazení armády by znamenalo přiznání závažnosti dosud bagatelizované hrozby UCK. Na situaci v Kosovu začalo reagovat i mezinárodní společenství, které začalo chápat budoucí rizika tohoto konfliktu. Celý odboj UCK měl anarchistický ráz, velitelé z různých oblastí spolu odmítali spolupracovat, neměli jednotné uniformy, oblasti bojovaly samy za sebe. Srbská ofenzíva vůči Kosovu pokračovala, až vyprovokovala NATO k ultimátu, v kterém ostře pohrozilo, že pokud Srbsko do 96 hodin nestáhne svá vojska z Kosova, NATO zahájí leteckou kampaň. Vyšlo najevo, že guerilla přecenila své možnosti a proti srbským jednotkám nemá šanci. Jedinou cestou by byla podpora letectva NATO. Srbská armáda Kosovo opustila, zůstala však v blízkosti kosovských hranic, UCK využila uvolnění terénu a nastolila vládu tvrdé ruky a pokračovala v pokusech o etnické čistky. Navzdory nátlaku mezinárodního společenství neměla nyní ani jedna strana zájem o mírové řešení.⁸¹

Útok na vojenské a strategické cíle v Kosovu byl zahájen 24. března 1999. Bombardování rozpoutalo chaos, kterého využila srbská vláda k zintenzivnění vojenských akcí a pokusu o etnické čistky provincie prostřednictvím masového vyhánění albánské populace. Celkem asi 90 % albánské populace muselo opustit své domovy. Srbové uprchlíky okrádali o cennosti a zabavovali jim osobní doklady, aby v případě návratu nemohli prokázat svou identitu. Stejně tak byla vyháněna nealbánská populace v oblastech obsazených guerillou. První měsíc se NATO soustředilo na útoky uvnitř Kosova, mířilo se na vojenské cíle, stanoviště protivzdušné obrany, komunikace a zásobovací zařízení. Vojenská převaha Aliance byla očividná, srbská armáda však měla špičkový výcvik a vysokou bojovou morálku a stala se tak tvrdým oříškem. NATO zpočátku nemělo mandát k použití pozemního vojska, intervence byla plánována nejdříve na září. Nakonec byl ruský premiér Černomyrdin

⁸⁰ *Kosovo Force* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_kfor.htm>.

⁸¹ GIRGLE, P. *Kosovo*. Praha, 2009, s. 97-103.

vyzván k zprostředkování jednání. Byl připraven mírový návrh, který požadoval okamžité zastavení bojů, stažení vojenských a policejních jednotek z Kosova, odzbrojení UCK, návrat uprchlíků a zavedení vojenské administrativy NATO a civilní administrativy OSN. Plán naznačoval autonomii Kosova. 3. června byl ratifikován srbským parlamentem a ukončil 78 dní trvající válku. Dokument známý jako *Military-Technical Agreement* vytvořil základ pro ustavení mezinárodní protektorátu v Kosovu. Byl zahájen proces budování mezinárodní civilní a vojenské správy.⁸²

Autorka je toho názoru, že mezinárodní podpora Kosova by měla prozatím pokračovat. Civilní i vojenská správa by však postupně měly přecházet pod kosovské vedení. Tomuto procesu je třeba věnovat náležitou pozornost, aby nedošlo k jeho uspěchání a následnému návratu k nestabilitě minulých let.

5.2 Operace Active Endeavour (Středomoří)

Operace o velikosti 30 námořních lodí, která započala 26. října 2001 je námořním příspěvkem Severoatlantické aliance do boje proti mezinárodnímu terorismu. Jejím cílem je provádět námořní operace ve Středomoří a tím aktivně demonstrovat odhodlání NATO. Mise zahrnuje monitoring námořních operací a lodí v dané oblasti. Od roku 2003 se v rámci operací provádí eskorty nevojenských plavidel proplovajících Gibraltarským průlivem k zajištění jejich bezpečnosti. Této mise se Česká republika neúčastní.⁸³

V současné době je tato operace jedinou stávající operací NATO bojující proti terorismu. Přesto zahrnuje čím dál tím méně námořní podpory a je limitována několika faktory. Prvním je vstup na podezřelé plavidlo, který je možný pouze se souhlasem kapitána lodi, v jiném případě mohou jednotky NATO pouze následovat plavidlo a zalarmovat příslušný přístav, jehož pracovníci budou v inspekci pokračovat. Zadruhé jsou operace závislé na identifikačním vysílacím systému, který ale povinně používají pouze lodě nad 300 tun. Identifikace jakéhokoliv menšího plavidla je tedy komplikovaná a značně nepravděpodobná. Dalším problémem je také nedostatek lodí, které jsou využívány spíše pro domácí potřeby. Role NATO ve Středozeří je v praxi v podstatě omezená na pouhé zastrašování.⁸⁴

⁸² GIRGLE, P. *Kosovo*. Praha, 2009, s. 108-112.

⁸³ *Operace ACTIVE ENDEAVOUR* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ae.htm>.

⁸⁴ BERNASCONI, C. NATO's Fight Against Terrorism – Where Do We Stand? In *Nato.int : Research Paper* [online]. Rome – Research Division – NATO Defense College, 2011 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=1>>.

Toto opatření, stejně jako vyhnání teroristů z Afghánistánu, bylo přijato v reakci na žádost Spojených států po teroristických útocích 11. září 2001. Cílem bylo zajistit odstrašující přítomnost a dohled v mezinárodních vodách v klíčový okamžik. Kromě povrchových jednotek, jsou nasazeny také ponorky provádějící diskrétní sledování specifických oblastí, ke zjištění podezřelého chování. Pokud objeví něco podezřelého, jsou jednotky oprávněny ke kontrole dokumentace a nákladu. Síly připravené na moři dávají Alianci možnost reagovat také na řadu mimořádných událostí, které zahrnují vyhledávání a záchranu civilistů.⁸⁵

Zahájení operace Active Endeavour je ukázkou velmi dobré myšlenky, která je však v praxi značně omezována. Jako jedna z mála aliančních misí se zaměřuje na prevenci, což je možná také důvod, proč není doposud více rozšířena. Autorka se domnívá, že v budoucnu by bylo přínosné posílit pravomocí aliančních jednotek ve Středomoří tak, aby mohly skutečně zasahovat a ne jen zastrašovat potenciální nepřátele.

5.3 Mise ISAF (Afghánistán)

Operace byla zahájena roku 2003 a spočívá v asistenci afghánské vládě a mezinárodnímu společenství při udržování bezpečnosti v místě působení aliančních jednotek. Jednotky ISAF podporují afghánské úřady v rozšiřování jejich pravomocí na celém území země a pomáhají zajistit bezpečné prostředí pro konání svobodných a rovných voleb, šíření práva a obnovu země. Jednotky ISAF byly vytvořeny v roce 2001 po svržení talibanského režimu, NATO převzalo jejich velení v roce 2003. Počáteční velikost jednotek čítala 6 500 osob a do roku 2010 postupně narostla až na 130 000 osob.⁸⁶

Přestože mise trvá už více než deset let, probíhají diskuse, jestli ji lze považovat za úspěšnou. Afghánský prezident Hamíd Karzái se vyjádřil, že NATO v Afghánistánu přineslo mnoho ztrát na životech a země stále není bezpečná. Toto tvrzení zase odmítá generální tajemník NATO Rasmussen, který uvedl, že země v posledních deseti letech prodělala pozoruhodné změny, na které byly vynaloženy také oběti, a tuto snahu je třeba respektovat. Hlavním cílem ISAF bylo ustanovení afghánské vlády a efektivní zabezpečení země tak, aby se už nikdy nestala bezpečným útočištěm pro teroristy.

⁸⁵ CESARETTI, R. *Combating terrorism in the Mediterranean* [online]. 2005 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/art4.html>>.

⁸⁶ *International Security Assistance Force (ISAF)* [online]. 2014 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_isaf.htm>.

Nicméně rok před plánovaným opuštěním země se odborníci shodují, že bylo dosaženo smíšených výsledků.⁸⁷

Úspěchem bez pochyb bylo zabití vůdce Al-Káidy Usámy bin Ládina a popření Afghánistánu jako bezpečného útočiště pro teroristy. Někteří odborníci však tvrdí, že tyto počáteční úspěchy se mohou obrátit, Taliban nemusí být u moci, a přesto ji může znovu dobýt. Ve skutečnosti se totiž mnoho teroristů z Afghánistánu jen přesunulo do sousedního Pákistánu. Mezinárodní společenství zaplatilo vysokou cenu za svou účast v Afghánistánu. Od října roku 2001 zemřelo více než 3 300 vojáků. Největší tíhu obětí nese USA (2 156). Odhaduje se, že jenom Washington do války investoval více než 660 miliard USD, z čehož více než 56 miliard USD směřovalo na výcvik afghánských bezpečnostních sil. Vystává otázka, zda vynaložení tak vysokých peněžních i lidských investic dosáhlo svého účelu, zejména proto, že bezpečnostní situace v Afghánistánu je i nadále nestabilní. Povstalecké skupiny v poslední době zaměřují své útoky na místní obyvatele a civilní vůdce, aby dosáhly kontroly nad komunitami ve venkovských oblastech. Od chvíle, kdy jednotky ISAF předaly odpovědnost za bezpečnost místním silám, se také zvýšil počet úmrtí afghánských policistů. To vše vyvolává pochybnosti o schopnosti místních bezpečnostních sil vypořádat se s povstáním a prosadit svou autoritu po celé zemi. Část afghánských sil je i nadále postižena zneužíváním drog, negramotností, dezercí nebo korupcí a situace se nevyhnutelně zhorší, jakmile vojáci NATO opustí zemi.⁸⁸

Nicméně i přes logistické a další nedostatky, se afghánští vojáci ukázali jako silní a odolní v taktickém boji proti Talibanu a nelze tedy očekávat okamžité vítězství povstalců po roce 2014, pokud bude Aliance pokračovat ve financování afghánských bezpečnostních sil. I přes mnoho nedostatků, došlo ke zlepšení bezpečnosti v některých částech země, zejména v okolí hlavního města Kábulu. Finanční a rozvojová pomoc vedla ke značnému pokroku v životních podmínkách milionů Afghánců. Došlo k nárůstu školní docházky z 1 na 7,8 milionů dětí, zlepšila se také situace žen, počet dívek, kterým se dostalo vzdělání, převyšuje 2,8 milionu a čtvrtina křesel v národním parlamentu je vyhrazena ženám. Ačkoli je Afghánistán jednou z nejchudších zemí na světě, jeho ekonomika nyní zažívá rozmach. Došlo k vylepšení v oblasti komunikace, dopravní infrastruktury a zdravotních služeb, z nichž většina byla dosažena s podporou přispívajících států NATO. Mezi obyvateli však stále převládají

⁸⁷ Has NATO's ISAF mission in Afghanistan failed? In *Deutsche Welle* [online]. 2013 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.dw.de/has-natos-isaf-mission-in-afghanistan-failed/a-17162801>>.

⁸⁸ Has NATO's ISAF mission in Afghanistan failed? In *Deutsche Welle* [online]. 2013 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.dw.de/has-natos-isaf-mission-in-afghanistan-failed/a-17162801>>.

obavy o bezpečnost, pracovní místa, vzdělání, veřejné služby a účast na politickém životě. Afghánistán stále čelí výzvám, ale rozhodně je lepším místem pro život, než tomu bylo před misí ISAF. Přesto bude největším měřítkem úspěchu, pokud zisky, které nabyl, udrží i v příštích letech, poté co budou mezinárodní síly staženy.⁸⁹

Mise ISAF v Afghánistánu nepochybně zaznamenala mnohé úspěchy a situace v zemi se za doby jejího působení obrátila k lepšímu. Stále však není vyhráno. Území Afghánistánu dosud není dostatečně bezpečné. Pokud bude mise ukončena v roce 2014, jak je původně v plánu, je možné, že země bude ponechána svému osudu ve stavu, kdy ještě není schopna sama fungovat. Aliance by tedy měla zvážit, zda misi neprodloužit teď, když už má v zemi vybudované zázemí, než ji obnovovat po několika a začínat v podstatě úplně od začátku.

5.4 Operace Allied Protector v Adenském zálivu

Takzvaná protipirátská mise začala v roce 2009. Pirátství v Adenském zálivu a Indickém oceánu podkopává mezinárodní humanitární úsilí v Africe a bezpečnost jedné z nejušnějších námořních tras na světě – brány Suezského průplavu, kudy je přepravováno okolo 50 % všech kontejnerů na světě.⁹⁰

NATO začalo poskytovat doprovod plavidel projíždějících v těchto nebezpečných vodách na žádost OSN koncem roku 2008. NATO se zavázalo provádět odrazující hlídky a zabránit unášení plavidel a jejich posádek během pirátských útoků. Pirátství a ozbrojené loupeže přerušují dodávky humanitární pomoci směřující do Somálska a ohrožují také ekonomické zájmy oblastí mimo Africký roh, Adenský záliv a Indický oceán.⁹¹

K zajištění námořní bezpečnosti v regionu přispívá také operace Ocean Shield. Úspěšnost pirátských útoků se po vypuknutí této operace výrazně snížila. Operace se zaměřuje na kontrolní mise a identifikaci lodí v oblasti, které pomáhají předcházet únosům. NATO také poskytuje námořní doprovod a snaží se navázat spolupráci s dalšími oblastmi.⁹²

V roce 2012 bylo zaznamenáno snížení počtu unesených lodí v oblasti Adenského zálivu o 60 %. Alianci a jejím partnerům se tedy daří potírat pirátství, jak

⁸⁹ Has NATO's ISAF milion in Afghanistan failed? In *Deutsche Welle* [online]. 2013 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.dw.de/has-natos-isaf-mission-in-afghanistan-failed/a-17162801>>.

⁹⁰ *Couter-piracy operations* [online]. 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm>.

⁹¹ *Couter-piracy operations* [online]. 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm>.

⁹² *Couter-piracy operations* [online]. 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm>.

uvedl velitel mise Ocean Shield Tosun. V roce 2011 bylo vzato do zajetí 1 026 rukojmích a vyplaceno bylo 146 milionů dolarů jako výkupné za 30 plavidel. Pirátství způsobuje světovému hospodářství ročně škodu v hodnotě 8 až 12 miliard dolarů. Vážnost situace si uvědomuje nejen mezinárodní společenství, ale i státy regionu. Každý den je tak v Adenském zálivu a u pobřeží Somálska v operační pohotovosti 12 až 15 vojenských lodí. V oblasti působí i řada soukromých bezpečnostních společností.⁹³

Generální tajemník NATO Rasmussen oznámil, že Aliance pravděpodobně prodlouží svoji protipirátskou misi do roku 2014.⁹⁴

Protipirátská mise zaznamenává úspěchy při snižování počtu pirátských útoků. Je tedy na místě, aby tato mise pokračovala i nadále. Útoky pirátů jsou dlouhodobou záležitostí a není tedy pravděpodobné, že by s ukončením mise přestali útočit i piráti. Pokud by mise byla nyní ukončena, s největší pravděpodobností se v budoucnu bude pirátská činnost znovu zvyšovat.

⁹³ RAHMAN, F. Anti-piracy efforts are paying off, Nato says. In *The National* [online]. 2012 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.thenational.ae/news/uae-news/anti-piracy-efforts-are-paying-off-nato-says>>.

⁹⁴ *NATO prodlouží protipirátské operace do roku 2014* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_media.aspx?r=na_media&c=A120320_140934_na_media_m02#--nato-prodlouzi-protipiratske-operace-do-roku-2014>.

6 Budoucí rozšiřování NATO

Aliance zachovává ve svém přístupu k žadatelům o členství tzv. politiku otevřených dveří, což znamená, že je ochotna přijmout kteroukoli evropskou zemi, která je schopna plnit povinnosti a závazky plynoucí z členství a přispět k euroatlantické bezpečnosti. V současnosti probíhají jednání o členství s Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou, Gruzii a Makedonií. Pozitiva rozšiřování pro Alianci jsou především posílení bezpečnosti v regionu, rozvoj členských zemí, neustálý dialog a konzultace mezi spojenci a větší transparentnost politiky členských zemí. Naproti tomu důvodem proč se aspirantské země ucházejí o členství, je zejména posílení vlastní bezpečnosti a schopností obrany, garance pomoci ze strany ostatních členských zemí v případě ohrožení či napadení, možnost spolurozhodovat o klíčových bezpečnostních otázkách, možnost specializace vlastních ozbrojených sil, sdílení prostředků se spojenci, společný výcvik ozbrojených sil spojenců, a tedy neustálé udržování nejvyšších standardů.⁹⁵

6.1 Bosna a Hercegovina

Bosna a Hercegovina získala mezinárodní uznání v roce 1992 jako jeden z nástupnických států po rozpadu jugoslávské federace. V té době však již neměly celobosenské orgány kontrolu nad územím země. Ta se rozdělila na několik autonomních oblastí a začalo docházet ke střetům. V první polovině devadesátých let se zde rozhořel etnický konflikt. Bosenští Srbové vyhlásili Republiku srbskou a zahájili deportace a etnické čistky. Po řadě neúspěšných jednání se v roce 1995 podařilo přijmout mírovou smlouvu, tzv. **Daytonskou dohodu**. Smlouva vznikla jako kompromis všech zúčastněných stran a stále představuje významný dokument, který stanovil, že Bosna a Hercegovina zůstane zachována jako jednotný stát rozdělený na dvě entity (Bosensko-chorvatskou federaci a Republiku srbskou). Daytonská dohoda je stále základem bosenského politického systému, je označována za vynucený mír, který je udržitelný pouze s přítomností vnějších jednotek. Daytonská dohoda rozdělovala úkoly mezi mezinárodní organizace participující na protektorátu nad Bosnou a Hercegovinou. Oblastmi obnovy byly například bezpečnost, armáda

⁹⁵ *Rozšiřování NATO* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2012, no. 7 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_projekty/A130131_M02_FACTBOX_2-2012.PDF>.

a policie, ústava, lidská práva, uprchlíci, volby nebo regionální stabilizace, o které se dělily OSN, OBSE, Evropský soud pro lidská práva, IFOR, UNESCO a další.^{96,97,98}

Bosna od skončení války v roce 1995 provedla reformu svých ozbrojených sil, její vojáci se účastní mise ISAF v Afghánistánu, mírových operací OSN a do roku 2008 působila také v Iráku. Bosna a Hercegovina byla v roce 2006 přijata do programu Partnerství pro mír.⁹⁹

Bosna a Hercegovina podala přihlášku o členství v roce 2009, mezitím se už sousední Chorvatsko stalo plnohodnotným členem NATO a Černá Hora získala účast v Akčním plánu členství. Ministři zahraničí členských států NATO na schůzce v Tallinu v roce 2010 rozhodli připravit cestu pro vstup Bosny a Hercegoviny do Aliance. Alianční mluvčí Appathurai potvrdil, že bylo rozhodnuto přijmout Bosnu a Hercegovinu do Akčního plánu členství NATO, což je klíčový krok k dosažení plného členství. Jednou z jasných podmínek bylo například registrování veškerého vojenského materiálu v zemi na federální vládu Bosny. Akční plán členství však představuje dlouhý proces politického dialogu a vojenských reforem tak, aby přiblížil stát aliančním strukturám, může tedy trvat i několik let.¹⁰⁰

6.2 Černá Hora

Jedním z kandidátů na členství v NATO je Černá Hora. Podle amerického senátora Richarda Lugar, dokonce číslem jedna mezi možnými kandidáty. Senátor uvedl, že Černá Hora zaujímá vedoucí roli v rámci západního Balkánu a odvedla kus práce v podpoře právního státu a dobrých sousedských vztahů. Prioritou vlády premiéra Dukanoviće je kromě ekonomického rozvoje také usilování o členství v Severoatlantické alianci a Evropské unii.¹⁰¹

Také vrchní velitel aliančních vojsk v Evropě, admirál James Stavridis, prohlásil, že Černá Hora bude brzy splňovat vojenská kritéria členství

⁹⁶ CABADA, L. *Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha, 2008, s. 283-285.

⁹⁷ WAISOVÁ, Š. *Poválečná obnova a budování míru – Role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. Brno, 2008, s. 67.

⁹⁸ BLAHUŠIAK, I. *Zahraniční a bezpečnostní politika Slovinska, Chorvatska a Rumunska a vývoj bezpečnostní situace v Bosně a Hercegovině*. Brno, 2005, s. 107.

⁹⁹ *Bosna a Hercegovina: Zahraničně-politická orientace* [online]. 2013 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bosna-a-hercegovina-zahranicne-politicka-orientace-19281.html>>.

¹⁰⁰ *Bosna se přiblížila vstupu do NATO* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2010 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/bosna-se-priblizila-vstupu-do-nato-dte-na_media.aspx?c=A100423_133313_na_media_m02>.

¹⁰¹ *Montenegro is leader, NATO candidate No. 1* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <http://www.b92.net/eng/news/region.php?yyyy=2013&mm=10&dd=03&nav_id=87871>.

v Severoatlantické alianci. Malý balkánský stát podal přihlášku do NATO brzy po oddělení od Srbska v roce 2006.¹⁰²

Od roku 2006 se Černá Hora účastní Akčního plánu členství, který je předstupněm plného začlenění do NATO. Od roku 2010 je také kandidátskou zemí EU a její armáda se zapojila i do mezinárodních sil v Afghánistánu. U příležitosti návštěvy bruselského sídla NATO černoohorský prezident Vujanović prohlásil, že si Černá Hora přeje pokračovat ve spolupráci a co nejdříve vstoupit do Aliance. Toto úsilí uvítal i generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen, upozornil ale, že cesta ke členství je dlouhý proces a Černá Hora musí pokračovat v reformách. Vyzval především k pokračování reforem nezbytných pro posílení právního státu, k účinnému boji s korupcí a modernizaci ozbrojených sil.¹⁰³

Dle názoru autorky bude pro Severoatlantickou alianci přínosem přizvání ke členství jak pro Černou Horu, tak i pro Bosnu a Hercegovinu. Oba tyto státy se již účastnily některých z mnoha aliančních misí a díky jejich úsilí při tvorbě reforem se velmi přibližují standardu, který je potřebný pro vstup do NATO. Je tedy jen otázkou času, kdy tyto dva státy rozšíří řady Severoatlantické aliance.

6.3 Gruzie

Gruzínské úsilí o integraci do západních bezpečnostních struktur utrpělo ránu poté, co jeho dlouhodobý územní spor s Ruskem vyescaloval do konfliktu.¹⁰⁴

Konflikt začal v noci ze 7. na 8. srpna 2008 boji mezi gruzínskými armádními silami a jihoosetskými jednotkami, které se snaží o autonomii Jižní Osetie. Ta stejně jako Abcházie v roce 1991 vyhlásila jednostranně nezávislost, která nebyla uznána Gruzii ani jinými státy. Gruzie se snažila nad odtrženými oblastmi obnovit kontrolu, což Rusko sledovalo se znepokojením. Gruzie se začala orientovat velmi prozápadně, zatímco Rusko podporovalo odtržené regiony. Po tomto konfliktu byla dne 26. srpna 2008 Jižní Osetie uznána Ruskem a dalšími státy za nezávislý stát.¹⁰⁵

¹⁰² SACEUR: *Černá Hora je na členství v NATO vojensky připravena* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_media.aspx?r=na_media&c=A120315_165314_na_media_m02#--saceur-cerna-hora-je-na-clenstvi-v-nato-vojensky-pripravena>.

¹⁰³ *Černá Hora spěchá do NATO* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/316402-cerna-hora-specha-do-nato.html>>.

¹⁰⁴ *Gruzie: Solidní kandidát, nebo zajíc v pytli?* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2008 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/gruzie-solidni-kandidat-nebo-zajic-v-pytli-fja-na-analyzy.aspx?c=A080825_104237_na_analyzy_m02>.

¹⁰⁵ *Válka v Jižní Osetii* (2008) [online]. 2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ji%C5%BEEn%C3%AD_Osetii_\(2008\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ji%C5%BEEn%C3%AD_Osetii_(2008))>.

Konflikt na Kavkaze představuje průsečík dvou důležitých bezpečnostních otázek současnosti – geopolitické směřování krajin bývalého Sovětského svazu a protiraketová obrana, která je jednou ze stěžejních oblastí spolupráce mezi NATO a Ruskem. Moskva dala jasně najevo, že bude bránit své sféry vlivu. Jenom čas ukáže, kolik úsilí a obětí jsou západní demokracie ochotny vložit do členství Gruzie v Alianci, které by mohlo být na úkor větších perspektiv. S Ruskem se do budoucna počítá jako s významným partnerem v boji proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Západ se bude muset rozhodnout, jestli je Gruzie demokracií schopnou přispět k transatlantickému společenství, nebo ji nechá zahalit mocenským pláštěm Ruska.¹⁰⁶

V roce 2012 se v Gruzii uskutečnily parlamentní volby, ve kterých zvítězil Bidzina Ivanišvili. Ten od počátku usiluje o urovnání vztahů s Ruskem, stejně jako o pokračování euro-atlantické integrace. Právě díky svému pozitivnímu přístupu porazil stranu prezidenta Saakašviliho a od té doby se mu podařilo zlepšit ekonomické vztahy s Moskvou, která mimo jiné po několika letech povolila dovoz gruzínských zemědělských komodit na ruský trh. Také generální tajemník NATO Rasmussen označil Gruzii za modelový příklad partnera Aliance. I přes tyto přívětivé okolnosti má však Gruzie na svém území dva separatistické regiony a v případě přijetí za svého člena by se NATO zavázalo k ochraně těchto území podle článku 5 Washingtonské smlouvy. To by jistě vyvolalo spory s Ruskem, na kterých NATO rozhodně nemá zájem. Existuje i zlatá střední cesta a tu představuje přijetí Gruzie za členský stát NATO bez území severních regionů – Abcházie a Jižní Osetie. Otázkou zůstává, jestli by na takový kompromis přistoupila Gruzie.¹⁰⁷

Na rozdíl od Černé Hory a Bosny a Hercegoviny, členství Gruzie v Alianci nezáleží pouze na procesu reformace. Přijetí Gruzie by mohlo vyvolat spory s Ruskem, které je významným partnerem Aliance. Z tohoto důvodu by se nejprve měly prohlubovat vztahy s Ruskem a teprve v budoucnu je možno uvažovat o přijetí státu, který Rusko považuje za svou sféru vlivu.

¹⁰⁶ *Gruzie: Solidní kandidát, nebo zajíc v pytli?* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2008 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/gruzie-solidni-kandidat-nebo-zajic-v-pytli-fja-na_analyzy.aspx?c=A080825_104237_na_analyzy_m02>.

¹⁰⁷ KOCOUREK, T. *Gruzie pět let po konfliktu s Ruskem: NATO stále v nedohlednu, vztahy s Ruskem stále neurovnané* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2013 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/gruzie-pet-let-po-konfliktu-s-ruskem-nato-stale-v-nedohlednu-vztahy-s-ruskem-stale-neurovnane-i10-na_analyzy.aspx?c=A131014_152735_na_analyzy_m02>.

6.4 Makedonie

Největším politickým problémem a zdrojem nestability v Makedonii je napětí mezi většinovým obyvatelstvem slovanského původu a etnickými Albánci vyznávajícími islám, kteří tvoří přibližně třetinu ze dvou milionů obyvatel. Roli v případné destabilizaci země mohou hrát snahy extrémních albánských nacionalistů vytvořit velkou Albánii.¹⁰⁸

Makedonie poskytla v době kosovské krize své území jednotkám NATO o síle 12 000 vojáků, odmítla však možnost hrát roli nástupiště pro případné rozšíření operace o pozemní válku. Hospodářství Makedonie bylo značně oslabeno válkami v bývalé Jugoslávii.¹⁰⁹

Míra nezaměstnanosti se postupně snižuje, v roce 2012 dosahovala 30,6%.¹¹⁰

Vstup Makedonie do NATO už od roku 2002 blokuje Řecko kvůli letitým sporům o název „Makedonie“. Atény tvrdí, že toto pojmenování přísluší jen oblasti na severu Řecka a požadují, aby bývalá jugoslávská republika, která vznikla v roce 1991, užívala jiný název. Makedonie na mezinárodní scéně užívá název Bývalá jugoslávská republika Makedonie (FYROM), pod kterým byla země přijata do OSN. Přestože více než 120 zemí světa uznává zemi pod názvem Makedonská republika, Řecko je neustále v opozici. Tento spor byl ukončen v prosinci 2011 verdiktem Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Soud rozhodl, že Řecko nemá právo blokovat žádost Makedonie o členství v NATO kvůli dlouhodobému sporu o název makedonského státu. K rozsudku se přiklonilo 15 z 16 soudců. Podle odborníků je však rozsudek pro Makedonii spíše symbolickým vítězstvím, nenařídil totiž Řecku změnu postoje.¹¹¹

V případě Makedonie je důležité především vyřešení dlouhodobého sporu s Řeckem. Autorka se domnívá, že by bylo na místě, kdyby Řecko ustoupilo od svého postoje. Stejně názvy měst nebo oblastí se objevují po celém světě a není důvod kvůli tomu bránit Makedonii ve vstupu do mezinárodních organizací. S přihlédnutím k uznání názvu Makedonie více než 120 zeměmi světa by autorka doporučovala nové projednání věci Mezinárodním soudním dvorem, který by tentokrát měl nařídít konečné řešení

¹⁰⁸ ŠEDIVÝ, J. *Dilema rozšiřování NATO*. Praha, 2001, s. 50.

¹⁰⁹ ŠEDIVÝ, J. *Dilema rozšiřování NATO*. Praha, 2001, s. 50.

¹¹⁰ *Makedonie (FYROM): Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/makedonie-fyrom-ekonomicka-charakteristika-zeme-17546.html#sec2>>.

¹¹¹ *Chceme konečně do NATO, žádá Makedonie po vyhraném soudu s Řeckem* [online]. Praha : MAFRA, 2012 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/chceme-konecne-do-nato-zada-makedonie-po-vyhranem-soudu-s-reckem-psu-zpr_nato.aspx?c=A120219_195412_zpr_nato_inc.>.

tohoto sporu, nejlépe ve prospěch Makedonie. Po vyřešení tohoto sporu je možno začít vyjednávat o členství v NATO.

7 Financování NATO a světové výdaje na zbrojení

7.1 Jaderný arzenál ve světě

Jaderné zbraně zastávají ve světě výsadní postavení. Přestože jsou nejničivější ze všech zbraní hromadného ničení, není jejich použití zakázáno žádnou mezinárodní dohodou. Použití biologických zbraní bylo zakázáno již v roce 1972 s platností od roku 1975, kromě použití byla zakázána i jejich výroba, vývoj a skladování. Stejně tak se podařilo přijmout mezinárodní dohodu o chemických zbraních, která vstoupila v platnost roku 1997 a taktéž zakazuje jejich použití, vývoj, výrobu a skladování a nařizuje úplné chemické odzbrojení.¹¹²

Tabulka č. 1: Přehled nukleárního arzenálu od roku 2008 do 2013^{113,114}

Stát	2008	2013	Nárůst/snížení v %
USA	5236	7700	47
Rusko	3350	8500	153
Spojené království	190	225	18
Francie	350	300	-15
Čína	165	250	51
Indie	50	100	100
Pákistán	55	110	100
Izrael	150	80	-47
Severní Korea	8	7	-13

I přes snahu Severoatlantické aliance k úplnému jadernému odzbrojení nikdy nedošlo. Byly alespoň přijaty smlouvy o nešíření a zákazu testování jaderných zbraní. Tyto smlouvy uznávají pět jaderných mocností, kterými jsou USA, Rusko, Francie, Velká Británie a Čína. Jaderný arzenál však vlastní i řada dalších zemí. Velikost arzenálu Spojených států a Ruska je ve velkém nepoměru k ostatním státům a od roku 2008 se nadále zvyšuje. Do budoucna je důležité další jaderné odzbrojování, protože současně existující jaderné zbraně mají stále potenciál zničit veškerý život na planetě Zemi. Dokud jaderné zbraně existují, je stále možnost vzniku jaderného konfliktu a stejně tak jejich použití teroristy. Je však zřejmé, že žádná ze zemí

¹¹² MIKA, O. Odzbrojení: jaderné zbraně bezpečnostní hrozba lidstva. In *Cevro* [online]. 2010, č. 4 [cit. 2014-02-13]. ISSN 1801-3767. Dostupné z WWW: <<http://www.cevro.cz/cs/226384-odzbrojeni-jaderné-zbrane-bezpecnostni-hrozba>>.

¹¹³ POLREICH, M. *Utajená zákulisí: Domácí a zahraniční politika očima bývalého diplomata*. Praha, 2009, s. 18.

¹¹⁴ *World nuclear forces* [online]. Solna : SIPRI, 2013 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.sipri.org/yearbook/2013/06>>.

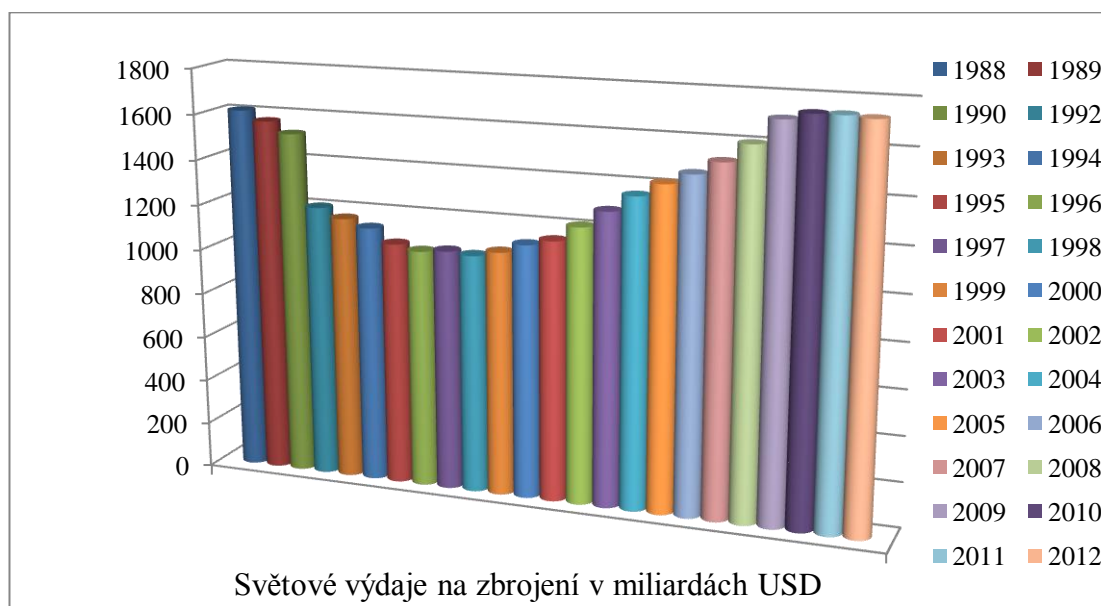
vlastnících jaderné zbraně se nehodlá tohoto privilegia vzdát. Co se týče Spojených států a Ruska, ti, přestože studená válka je už dávno minulostí, zřejmě i nadále usilují o to být tou mocností, která bude mít navrch. Tyto tendence jsou znát především u Ruska, které svůj jaderný arzenál v letech 2008 – 2013 navýšilo o celých 153 %, přestože v zájmu celého světa by naopak bylo jaderné zbraně likvidovat. Naproti tomu státy, které nepatří k jaderným mocnostem a drží tedy jaderné zbraně nelegálně, svůj arzenál snižují. Patří sem Izrael, jehož arzenál klesl skoro o 50 % nebo Severní Korea. Jadernou mocností, z které by si ostatní měly vzít příklad, je Francie, jejíž arzenál se snížil o 15 %. Zvyšují ho naopak Indie nebo Pákistán, a to o celých 100 %.

Dle názoru autorky je velmi důležité prohlubování přátelských vztahů mezi NATO a Ruskem. Je třeba utvrzovat Rusko o dobrých úmyslech NATO a neustále rozšiřovat vzájemnou spolupráci tak, aby postupně ustupovalo od své averze k rozšiřování Aliance. Prohlubování vztahů mezi Ruskem a Spojenými státy by následně mohlo přispět ke snižování počtu jaderných zbraní. Tyto mocnosti by ostatním státům měly jít příkladem, aby v budoucnu bylo možno hovořit o úplném jaderném odzbrojení.

7.2 Světové výdaje na zbrojení

V případě konvenčního zbrojení se po konci studené války začaly světové výdaje postupně snižovat, a to až do roku 1998. V dalších letech dochází opět k velkému nárůstu výdajů, na kterých mají největší podíl americké a evropské státy, zejména potom USA, jejichž výdaje tvoří skoro 40 % světových výdajů na zbrojení.

Graf č. 1: Výdaje na zbrojení v letech 1988 - 2012¹¹⁵

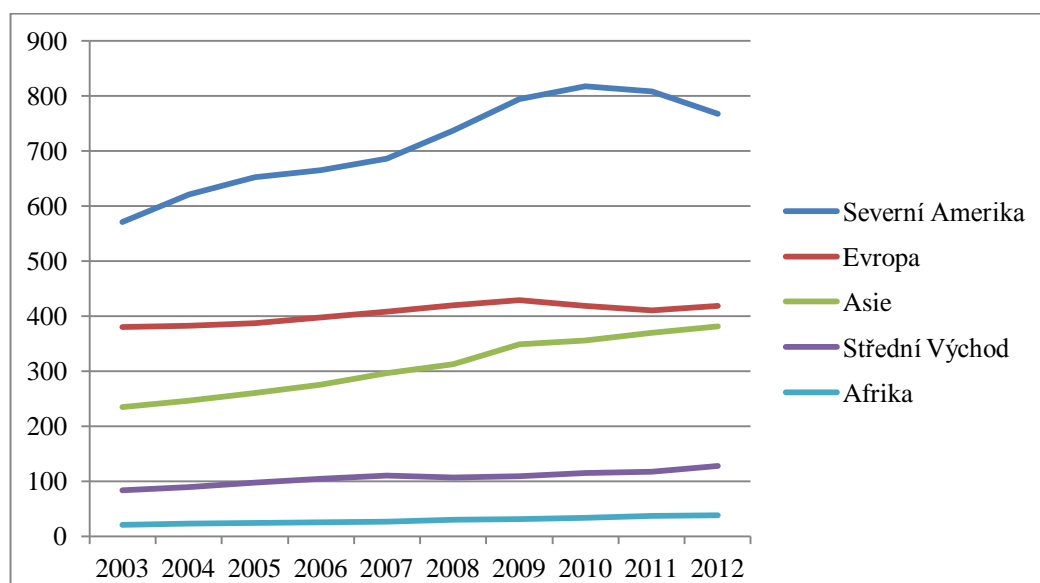

V roce 2012 již byl znát drobný pokles výdajů na zbrojení oproti předchozímu roku. Velké úspory byly zaznamenány zejména v USA, Itálii, Austrálii a Kanadě. Na rozdíl od toho, země Středního východu výdaje na zbrojení naopak stále zvyšují, od roku 1988 proběhl jejich nárůst o více než 100 %, u afrických států tomu bylo o 50 %.

Z grafu je zřejmé, že trendem ve světovém zbrojení je střídání snižování a zvyšování nákladů. V době studené války byly výdaje pochopitelně vysoké. Po jejím konci se náklady na zbrojení snižovaly, tak jako se státy přestaly obávat velké hrozby, ať už to byl Sovětský svaz nebo Spojené státy, které představovaly hrozbu naopak pro východ. Od roku 1999 dochází opět k nárůstu výdajů na zbrojení, a tak vyvstává otázka, jaká nová hrozba se objevila, že státy své náklady opět zvyšují. Autorka se domnívá, že novými hrozbami je především terorismus, kterému se věnuje ještě větší pozornost po teroristických útocích v USA dne 11. září 2001, ale také kyberterorismus. Hrozba kyberterorismu je stále větší, jelikož se zvyšuje závislost společnosti i jedinců na informačních systémech. Útok na informační systémy může mít vážné dopady pro jednotlivce, organizace i státy. Je proto třeba věnovat zvýšenou pozornost jejich ochraně. Teroristické skupiny naopak útočí na životy a jsou ochotny udělat cokoli, aby dosáhli svého cíle. Důležité je zejména zabránit zneužití zbraní hromadného ničení teroristy.

¹¹⁵ PERLO-FREEMAN, S., et al. *Trends in World Military*. Solna : SIPRI, 2013. Dostupné také z WWW: <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database>, vlastní zpracování.

Graf č. 2: Vývoj světových vojenských výdajů v letech 2003 – 2012 (v miliardách USD)¹¹⁶

Pokud pomineme Severní Ameriku v čele se Spojenými státy, která je opět ve vedení, co se týče výdajů na zbrojení, nemůžeme si nevšimnout Asie, která v celém sledovaném období od roku 1988 do roku 2012 své zbrojní výdaje postupně navyšuje a v posledních letech se svými výdaji může rovnat evropským státům. Na této zvyšující se úrovni vojenské připravenosti v Asii a na Středním Východě má svůj podíl také NATO, jež při některých svých misích působilo nebo stále působí v této oblasti.

¹¹⁶ *Recent trends in military expenditure* [online]. Solna : SIPRI, 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.sipri.org/research/armaments/milex/recent-trends>>.

Tabulka č. 2: Výdaje na zbrojení v miliardách USD^{117,118}

Země	1989	2012	Změna 2011-2012	Změna 1989-2012
USA	552	682	-6%	23%
Čína	18	*166	7,80%	822%
Rusko	344	*90,7	16%	-74%
Velká Británie	59	60,8	-0,80%	3%
Japonsko	47	59,3	-0,60%	26%
Francie	71	58,9	-0,30%	-18%
Saúdská Arábie	20	56,1	12%	183%
Indie	19	46,1	-0,80%	142%
Německo	68	*45,8	0,90%	-33%
Itálie	38	*34	-5,20%	-14%
Brazílie	23	33,1	-0,50%	43%
Jižní Korea	15	31,7	1,90%	111%
Austrálie	15	26,2	-4%	74%
Kanada	21	*22,5	-3,9%	7%
Turecko	11	*18,2	1,20%	65%

Poznámka: * Čísla v uvozovkách jsou odhadem institutu SIPRI v případech, kdy byly skutečné výdaje nezjistitelné.

Největší nárůst výdajů na zbrojení je znát u Číny, která své výdaje zvýšila dokonce osmkrát. Je tedy stále pravděpodobnější, že v budoucích letech budou světu dominovat tři mocnosti se třemi sférami vlivu, a to Rusko, USA a Čína. Nezanedbatelné zvýšení nastalo také u Saúdské Arábie, své zbrojní výdaje zvýšila o 183 %. Není se však čemu divit, Saúdská Arábie v posledních letech prochází mnoha změnami a investuje v tolika oblastech, že zvýšení výdajů na zbrojení je už jen pomyslná třešnička na dortu.

Oproti jadernému arzenálu v konvenčním zbrojení Rusko své výdaje snížilo, a to o 74 %, přesto je stále na druhém místě za USA a s částkou 166 miliard USD dalece převyšuje výdaje na zbrojení ostatních států. Nikoho asi nepřekvapí, že prvenství je stále na straně Spojených států, které do zbrojení v roce 2012 investovaly 682 miliard USD.

¹¹⁷ WIRNITZER, J. *Svět po 15 letech přestal víc a víc zbrojit. USA šetří nejvíc od Koreje* [online]. Praha : MAFRA, 2013 [cit. 2014-02-13]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svetove-vydaje-na-zbrojeni-ddm-/zahranicni.aspx?c=A130430_133452_zahranicni_jw>.

¹¹⁸ *Recent trends in military expenditure* [online]. Solna : SIPRI, 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.sipri.org/research/armaments/milex/recent-trends>>.

7.3 Rozpočet NATO

Členské státy se na hrazení nákladů Severoatlantické aliance podílejí přímo nebo nepřímo. Nepřímou účastí je financování aktivit NATO, a to spočívá ve financování zbrojení, výcviku a nasazení vlastních jednotek členských zemí. Státy například hradí náklady spojené s účastí vlastních vojáků na aliančních operacích a cvičeních. Tyto prostředky nejsou součástí rozpočtu a státy je hradí dobrovolně.¹¹⁹

Přímá účast spočívá v zasílání příspěvků do rozpočtu NATO. Tyto částky představují velmi malou část celkových výdajů na obranu jednotlivých států. Výše příspěvku jednotlivých zemí není pevně dána a je pravidelně předmětem vyjednávání.¹²⁰

Rozpočet Aliance se dělí na dvě složky. **Civilní rozpočet** pokrývá výdaje na Mezinárodní sekretariát NATO, chod ústředí v Bruselu, plánování operací, zastupitelské úřady v nečlenských zemích či veřejnou diplomacii a státy do něj přispívají z rozpočtů svých ministerstev zahraničí. **Vojenský rozpočet** je využíván k financování vojenského výboru NATO, mezinárodního vojenského štábu, aliančních velitelství, operačních center a programů NATO a dalších vojenských aktivit Aliance. Přispívá se do něj z rozpočtů ministerstev obrany členských států.¹²¹

Vedle těchto rozpočtů existuje také Program bezpečnostních investic, který pokrývá náklady na kontrolní systémy a systémy velení, jež slouží pro společnou potřebu NATO. Program pokrývá potřeby strategického velení NATO, zajišťuje komunikační a informační systémy, letištní a přístavní zařízení a další nezbytnosti při nasazení aliančních sil v zahraničí.¹²²

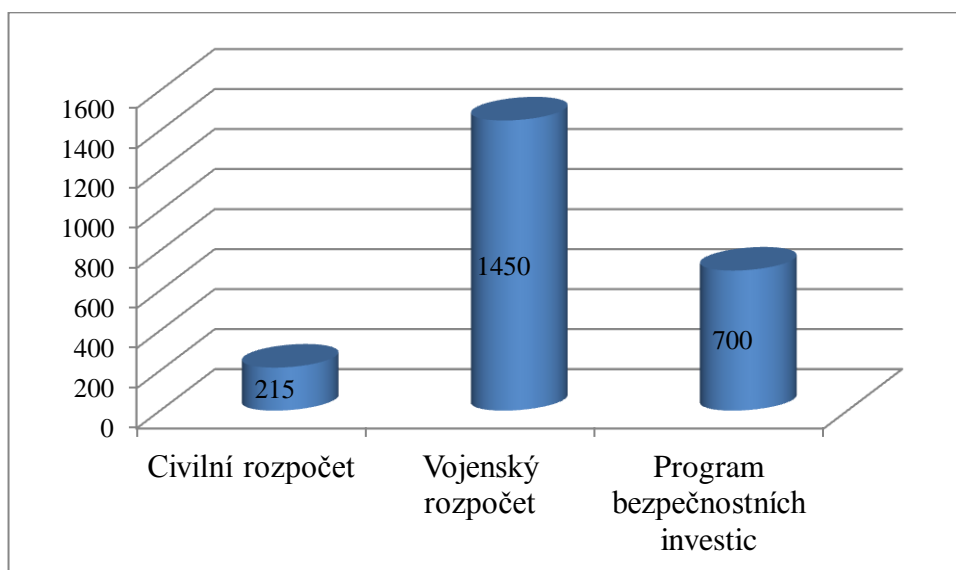
¹¹⁹ *Finanční příspěvky České republiky pro NATO* [online]. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2009 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=13431>>.

¹²⁰ *Finanční příspěvky České republiky pro NATO* [online]. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2009 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=13431>>.

¹²¹ *Financování NATO* [online]. 2013, no. 3 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A140130_M02_FB1303-FINANCOVANI.PDF>.

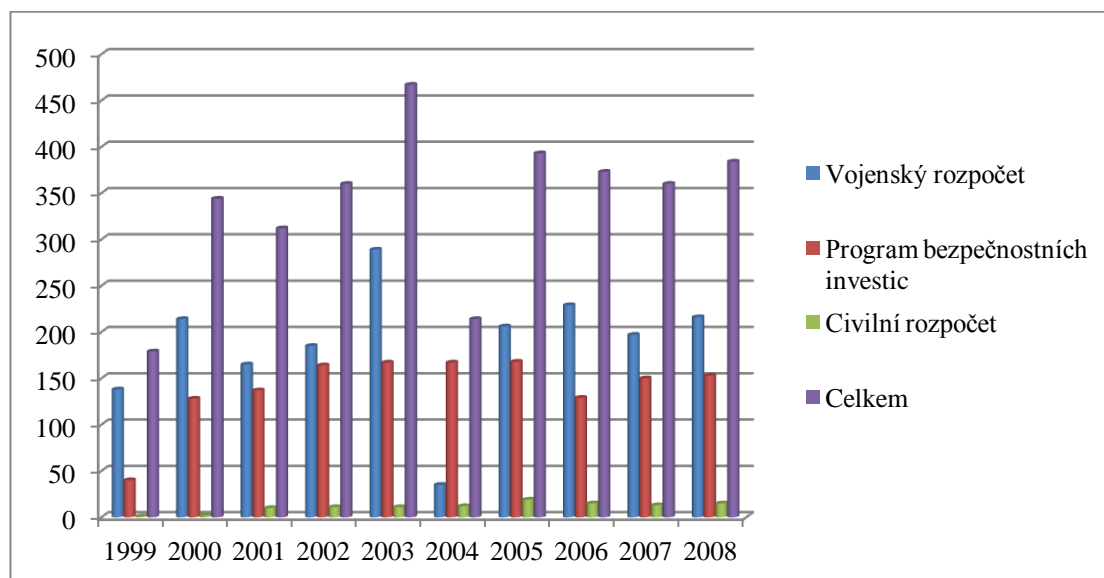
¹²² *Financování NATO* [online]. 2013, no. 3 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A140130_M02_FB1303-FINANCOVANI.PDF>.

Graf č. 3: Rozpočet NATO v roce 2013 (v mil. eur)¹²³

Rozpočet NATO v roce 2013 tvořil asi 2,365 miliard euro. Tento rozpočet je tvořen příspěvky členských států. Největší částkou do něj přispívá USA, jehož vklad tvoří 46 % rozpočtu, další je Německo s 31 %, Francie a Velká Británie každá s 19 % nebo Kanada s 11 %. Příspěvek České republiky tvoří asi 0,9 % rozpočtu.

Graf č. 4: Výše příspěvků ČR do společných rozpočtů NATO v letech 1999 – 2008 (zaokrouhлено na mil. Kč)¹²⁴

¹²³ *Financování NATO* [online]. 2013, no. 3 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A140130_M02_FB1303-FINANCOVANI.PDF>.

¹²⁴ *Finanční příspěvky České republiky pro NATO* [online]. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2009 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=13431>>, vlastní zpracování.

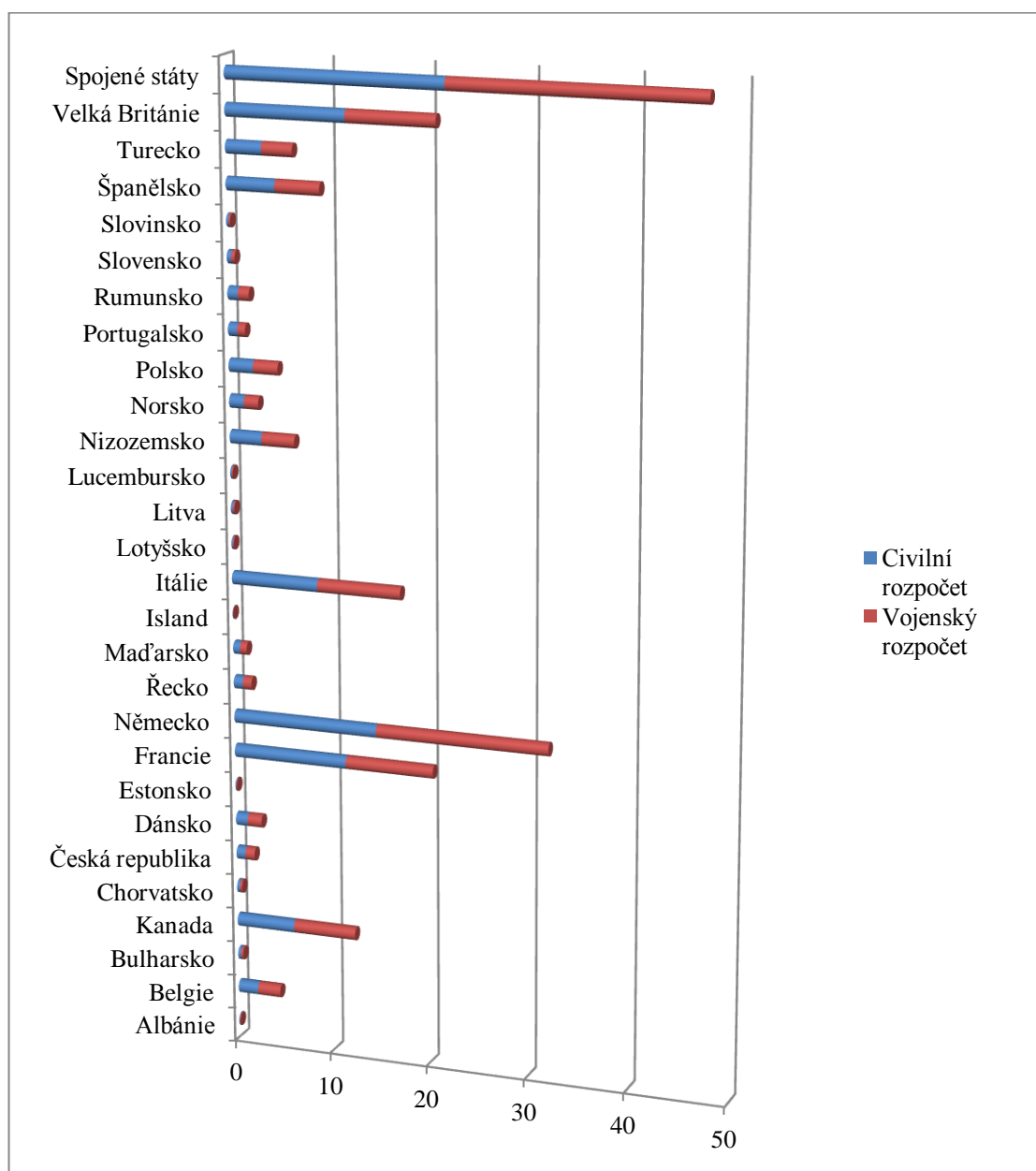
Z celkového rozpočtu NATO příspěvek České republiky činí přibližně 0,9 % tohoto rozpočtu. Česká republika výši svých příspěvků od roku 1999 zvyšuje, v posledních letech se výše celkového příspěvku do rozpočtu NATO pohybuje kolem 500 milionů Kč (asi 21 milionů euro).

Tabulka č. 3: Procentuální podíl příspěvků členských států do rozpočtu NATO za rok 2012¹²⁵

Stát	Civilní rozpočet	Vojenský rozpočet
Albánie	0,0833	0,0652
Belgie	2,0571	2,3407
Bulharsko	0,3066	0,2382
Kanada	5,938	6,3769
Chorvatsko	0,306	0,2407
Česká republika	0,9302	0,9663
Dánsko	1,2277	1,4689
Estonsko	0,1005	0,078
Francie	11,4847	8,8956
Německo	14,6048	17,3552
Řecko	0,9309	0,9143
Maďarsko	0,6985	0,7102
Island	0,0513	0,0387
Itálie	8,7302	8,4218
Lotyšsko	0,1437	0,1122
Litva	0,2131	0,1662
Lucembursko	0,1411	0,1302
Nizozemsko	3,2277	3,3545
Norsko	1,4887	1,4762
Polsko	2,4701	2,5174
Portugalsko	0,9434	0,7964
Rumunsko	1,0505	1,1272
Slovensko	0,45	0,353
Slovinsko	0,233	0,1806
Španělsko	4,8898	4,4968
Turecko	3,6104	3,0971
Velká Británie	11,9457	8,9325
Spojené státy	21,7394	25,1464

¹²⁵ EK, C. *NATO Common Funds Burdensharing Background and Current Issues*. Washington, D.C. : Congressional Research Service, 2012. 13 s. Dostupné také z WWW: <<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30150.pdf>>, vlastní zpracování.

Graf č. 5: Procentuální podíl příspěvků členských států do rozpočtu NATO za rok 2012¹²⁶

Z tabulky č. 3 a grafu č. 5 je zřejmé, že největší podíl na rozpočtu NATO mají státy jako USA, Velká Británie, Německo nebo Francie. Pro Alianci však není tolik důležité kolik, kdo přispívá, prioritou je, aby se všechny státy podílely na rozvoji NATO a jeho podpoře. Každý členský stát přispívá do rozpočtu v rámci svých možností, a to jak finančně, tak i lidskými zdroji. Hlavní je, aby se nikdo jen „nevezl“.

¹²⁶ EK, C. *NATO Common Funds Burdensharing Background and Current Issues*. Washington, D.C. : Congressional Research Service, 2012. 13 s. Dostupné také z WWW: <<https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30150.pdf>>, vlastní zpracování.

Závěr

Na úplném počátku svého působení bylo úkolem NATO pouze odstrašovat východní blok od možné agrese. Touto cestou se podařilo udržet světový mír po dobu studené války. Aliance od roku 1991 nasazuje své jednotky i v oblastech jí vzdálených, dalece tedy překračuje původní cíl, zaručení svobody a bezpečnosti svých členů. Vyjadřuje přání žít v míru se všemi národy a mnohokrát už dokázala, že je ochotna pro to mnohé vykonat.

Jednou z možností dokázat snahu o světový mír jsou programy NATO. Z dosud probíhajících programů je to např. mise KFOR v Kosovu, kde jednotky Aliance zajišťují vojenskou a civilní správu. Tato mise by se dle názoru autorky měla postupně ukončovat a správa by měla přecházet výhradně pod kosovské vedení.

Naopak další z misí, operace Active Endeavour, by se měla i nadále rozšiřovat. Tento preventivní program by měly státy více podporovat finančně i vybavením. Zejména je důležité posílit pravomoce jednotek NATO. V současné době probíhá ještě protipirátská mise, kterou lze také označit jako preventivní. Tato mise má být však v dohledné době ukončena. Autorka se však domnívá, že by naopak měla pokračovat dlouhodobě. Činnost pirátů po ukončení mise by se opět zvýšila, a je tedy na místě v programu pokračovat i nadále.

Mise ISAF v Afghánistánu má být také zanedlouho ukončena, stejně jako u protipirátské mise v Adenském zálivu. Autorka doporučuje spíše její prodloužení. Bezpečnostní situace v Afghánistánu se stále nedá označit za ideální, a jestliže NATO nyní své působení zde ukončí, dá se očekávat její opětovné zhoršení. Je velmi pravděpodobné, že by se působení v Afghánistánu muselo v budoucnu obnovit a začít úplně od začátku. Pokud nemají roky strávené v Afghánistánu přijít nazmar, bylo by vhodné v misi prozatím pokračovat a nepolevovat ve zlepšování místní bezpečnosti.

Jedním z důležitých prvků Aliance je zachování tzv. politiky otevřených dveří, tedy ochota přijmout kteroukoli evropskou zemi. Současnými kandidáty na členství jsou Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie a Makedonie. Dle názoru autorky jsou členství nejbližší Bosna a Hercegovina a Černá Hora. Tyto státy se již účastní nebo v minulosti účastnily programů Aliance, například v Iráku nebo Afghánistánu. Pokud budou pokračovat ve svém úsilí přiblížit se úrovni Aliance, je pravděpodobné, že v příštím kole se NATO rozšíří právě o tyto státy. Další na řadě v přistoupení

by mohla být Makedonie. V jejím případě je zejména důležité vyřešit spor s Řeckem o název státu. V tomto sporu by měl s konečnou platností rozhodnout Mezinárodní soudní dvůr. Autorka se přiklání k názoru, že Řecko by mělo ustoupit od svého postoje a nadále neblokovat vstup Makedonie do mezinárodních organizací.

Co se týče Gruzie jako posledního možného kandidáta, je zde velkým problémem její vztah k Rusku. Samotný stát Gruzie nelze považovat za úplně stabilní, díky dvěma separatistickým regionům. Rusko i nadále považuje Gruzii za svou sféru vlivu a Aliance by měla dbát především na dobré vztahy s touto mocností. Aby v budoucnu bylo možno přizvat Gruzii, navrhuje autorka nejprve dlouhodobé zlepšování vztahů s Ruskem, které je důležité nejen pro politiku rozšiřování, ale také pro jaderné odzbrojení.

Jaderné odzbrojení je jedním z dalších cílů Aliance. V minulosti došlo k omezení testování jaderných zbraní, ale ne k jejich úplné likvidaci. Pro autorku je překvapivé, že právě tento nejnebezpečnější druh zbraní, který má potenciál zničit všechno živé, nejenže stále existuje, ale některé státy svůj jaderný arzenál dokonce stále navyšují.

Jaderné mocnosti USA a Rusko jsou pořád daleko před ostatními státy, oba dva počet jaderných zbraní stále zvyšují a poprvé od studené války je Rusko v jaderném zbrojení na prvním místě. V roce 2013 čítal ruský jaderný arzenál 7700 zbraní. V budoucnu by tyto státy měly více spolupracovat a jít ostatním zemím příkladem tím, že budou svůj jaderný arzenál naopak snižovat.

Dále autorka zjistila, že ve světovém zbrojení je trendem střídavé snižování a zvyšování nákladů. Vysoké náklady v období studené války vystřídal snižování, které trvalo až do roku 1998, kdy byly náklady nejnižší, přesně 1 052 miliard USD. Poté, když svět začal věnovat pozornost novým hrozbám, které představují terorismus a kybernetické útoky, se náklady opět zvyšují. Nejvyšší úrovně dosáhly v roce 2010, a to 1 739 miliard USD. Autorka se domnívá, že je důležité zaměřit se především na předcházení útoků teroristických i kybernetických. Je třeba zabránit zneužití zbraní hromadného ničení teroristy a ochraňovat informační systémy tak, aby nebyly ohroženy.

I navzdory změnám ve výdajích na zbrojení se bude rozpočet NATO zřejmě i v budoucnu pohybovat na přibližně stejné úrovni, tedy přibližně 2,365 miliard euro. Samozřejmostí je, že nejvyšší mírou do něj přispívají USA, Velká Británie, Německo

a Francie. Jenom příspěvek USA tvoří 46 % rozpočtu NATO, zatímco například příspěvek České republiky představuje pouhých 0,9 % rozpočtu. Pokud by v budoucnu přistoupily některé z kandidátských států, není pravděpodobné, že by se rozpočet nějak rapidně zvýšil.

Dle názoru autorky nalezne NATO uplatnění i v dalších letech. Ačkoli doposud nedosáhlo naprostého úspěchu v úplném jaderném odzbrojení, stále je příkladem mírového soužití v severoatlantickém regionu a budí respekt u případných útočníků. Vidina odvety Aliance už jistě odradila nespočet aktérů od konfliktu se členskými státy. Úloha NATO bude i nadále přispívat k dodržování demokratických principů v zemích východní Evropy nebo Blízkého východu, a tak jako už více než 50 let pomáhá udržet světový mír, snad v budoucnu přispěje i k míru v jednotlivých regionech po celém světě.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BLAHUŠIAK, I. *Zahraniční a bezpečnostní politika Slovinska, Chorvatska a Rumunsko a vývoj bezpečnostní situace v Bosně a Hercegovině*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 204 s. ISBN 80-210-3873-X.
2. CABADA, L. *Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha : Oeconomica, 2008. 434s. ISBN 978-80-245-1388-1.
3. DANČÁK, B. *Summit NATO v Praze 2002 – výsledky, dokumenty a projevy*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2002. 90 s. ISBN 80-210-3044-5.
4. EK, C. *NATO Common Funds Burdensharing Background and Current Issues*. Washington, D.C. : Congressional Research Service, 2012. 13 s.
5. FIDLER, J., MAREŠ, P. *Dějiny NATO*. 1. vyd. Praha : Ladislav Horáček – Paseka, 1997. 243 s. ISBN 80-7185-145-0.
6. FLEGL, V. *Členství České republiky v NATO: Mezinárodní a vnitrostátní právní texty*. 1. vyd. Praha : Eurounion, s. r. o., 2000. 286 s. ISBN 80-85858-81-9.
7. FUČÍK, J. *Stín jaderné války nad Evropou: Ke strategii vojenských bloků, operačním plánům a úloze Československé lidové armády na středoevropském válčišti v letech 1945 – 1968*. 1. vyd. Praha : Europoint, a. s., 2010. 230 s. ISBN 978-80-204-2199-9.
8. GIRGLE, P. *Kosovo*. 2. vyd. Praha : Libri, 2009. 162 s. ISBN 978-80-7277-433-3.
9. MAREK, V. *Souboj vůle*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, s. r. o., 2008. 133 s. ISBN 978-80-206-0996-0.
10. NOVOTNÝ, T. *100 + 1 světoznámých mužů*. Pardubice : Mayday, 2007. 413 s. ISBN 80-86986-28-4.21
11. PERLO-FREEMAN, S., et al. *Trends in World Military Expenditure, 2012: SIPRI Fact Sheet*. Solna, Sweden : SIPRI, 2013. 8 s.
12. POLREICH, M. *Utajená zákulisí: Domácí a zahraniční politika očima bývalého diplomata*. 1. vyd. Praha : Petrklíč, 2009. 311 s. ISBN 978-80-7229-232-5.
13. ŠEBESTOVÁ, J. *NATO: aliance pro 21. století*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2000. 27 s. ISBN 80-86345-05-X.
14. ŠEDIVÝ, J. *Dilema rozšiřování NATO*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2001. 152 s. ISBN 80-86506-17-7.

15. ŠEDIVÝ, J. *Diplomacie je uměním kompromisu*. Praha : Mladá fronta, 2009. 304 s. ISBN 978-80-204-2015-2.
16. TŮMA, M. *Jaderné odzbrojení – Utopie, nebo projev politického realismu?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2011. 221 s. ISBN 978-80-86506-96-8.
17. WAISOVÁ, Š. *Poválečná obnova a budování míru – Role a strategie mezinárodních nevládních organizací*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 181 s. ISBN 978-80-210-4699-3.
18. ZARKA, J. C. *NATO*. 1. vyd. Praha : HZ Editio, s. r. o., 1999. 93 s. ISBN 80-86009-25-4.

Elektronické zdroje

1. 12.3. Den přístupu České republiky k Severoatlantické smlouvě (NATO) [online]. 2013 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.osklubrsw.estranky.cz/clanky/_new_-den-pristupu-ceske-republiky-k-severoatlanticke-smlouve-_nato_.html>.
2. BERNASCONI, C. NATO's Fight Against Terrorism – Where Do We Stand?. In *Nato.int : Research Paper* [online]. Řím – Research Division – NATO Defense College, 2011 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.ndc.nato.int/research/series.php?icode=1>>.
3. *Bosna a Hercegovina: Zahraničně-politická orientace* [online]. 2013 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/bosna-a-hercegovina-zahranicne-politicka-orientace-19281.html>>.
4. *Bosna se přiblížila vstupu do NATO* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2010 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/bosna-se-priblizila-vstupu-do-nato-dte-/na_media.aspx?c=A100423_133313_na_media_m02>.
5. CESARETTI, R. *Combating terrorism in the Mediterranean* [online]. 2005 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/english/art4.html>>.
6. CODY, E. After 43 Years, France to Rejoin NATO as Full Member. In *Washington Post* [online]. 2009 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/03/11/AR2009031100547.html>>.
7. *Counter-piracy operations* [online]. 2014 [cit. 2014-02-31]. Dostupné z WWW: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm>.

8. *Černá Hora spěchá do NATO* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/316402-cerna-hora-specha-do-nato.html>>.
9. *Členské státy severoatlantické aliance – Přehled všech členů a rozšiřování NATO* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2000 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/clenske-staty-nato-0af-na_zpravy.aspx?y=na_summit/clenskestatynato.htm>.
10. *Chceme konečně do NATO, žádá Makedonie po vyhraném soudu s Řeckem* [online]. Praha : MAFRA, 2012 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/chceme-konecne-do-nato-zada-makedonie-po-vyhranem-soudu-s-reckem-psu/zpr_nato.aspx?c=A120219_195412_zpr_nato_inc.>.
11. Financování NATO. *Natoaktual.cz: Factbox* [online]. 2013, no. 3 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A140130_M02_FB1303-FINANCOVANI.PDF>.
12. *Finanční příspěvky České republiky pro NATO* [online]. Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2009 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=13431>>.
13. *Gruzie: Solidní kandidát, nebo zajíc v pytli?* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2008 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/gruzie-solidni-kandidat-nebo-zajic-v-pytli-fja-na_analyzy.aspx?c=A080825_104237_na_analyzy_m02>.
14. *Has NATO's ISAF mission in Afghanistan failed?* [online]. 2013 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.dw.de/has-natos-isaf-mission-in-afghanistan-failed/a-17162801>>.
15. *International Security Assistance Force (ISAF)* [online]. Ostrava : Jagello 2000, [cit. 2014-02-04]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_isaf.htm>.
16. KLÍMKOVÁ, A., DOKULILOVÁ, V. Geopolitika rozšiřování NATO. In *Global politics* [online]. 2010, [cit. 2013-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitika-rozsirovani-nato>>.
17. KOCOUREK, T. *Gruzie pět let po konfliktu s Ruskem: NATO stále v nedohledu, vztahy s Ruskem stále neurovnané* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2013 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.natoaktual.cz/gruzie-pet-let-po>>.

- konfliktu-s-ruskem-nato-stale-v-nedohlednu-vztahy-s-ruskem-stale-neurovnane-i10-/na_analyzy.aspx?c=A131014_152735_na_analyzy_m02>.
18. KOMÁREK, MITAS. *NATO (Severoatlantická aliance)* [online]. 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z WWW: <4pclass.gvn.cz/download/zsv/NATO2.ppt>.
 19. *Makedonie (FYROM): Ekonomická charakteristika země* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/makedonie-fyrom-ekonomicka-charakteristika-zeme-17546.html#sec2>>.
 20. MIKA, O. *Odzbrojení: jaderné zbraně bezpečnostní hrozba lidstva*. In Cevro [online]. 2010, č. 4 [cit. 2014-02-13]. ISSN 1801-3767. Dostupné z WWW: <<http://www.cevro.cz/cs/226384-odzbrojeni-jaderne-zbrane-bezpecnostni-hrozba>>.
 21. *Mise a operace Severoatlantické aliance* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/mise-main-cb1-/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_main.htm>.
 22. *Montenegro is leader, NATO candidate No. 1* [online]. 2013 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z WWW: <http://www.b92.net/eng/news/region.php?yyyy=2013&mm=10&dd=03&nav_id=87871>.
 23. *NATO prodlouží protipirátské operace do roku 2014* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_media.aspx?r=na_media&c=A120320_140934_na_media_m02#--nato-prodlouzi-protipiratske-operace-do-roku-2014>.
 24. *NATO Training Mission – Iraq (NTM-I)* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ntmi.htm>.
 25. *Operace ACTIVE ENDEAVOUR* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_ae.htm>.
 26. *Operace Sharp Guard* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_sharpguard.htm>.
 27. *Partnerství pro mír* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2000 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z WWW:

- <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstvipromir.htm>.
28. RAHMAN, F. Anti-piracy efforts are paying off, Nato says. In *The National* [online]. 2012 [cit. 2014-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.thenational.ae/news/uae-news/anti-piracy-efforts-are-paying-off-nato-says>>.
29. *Recent trends in military expenditure* [online]. Solna : SIPRI, 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.sipri.org/research/armaments/milex/recent-trends>>.
30. *Rozšiřování NATO* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2012, no. 7 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z WWW: <http://data.idnes.cz/soubory/na_projekty/A130131_M02_FACTBOX_2-2012.PDF>.
31. TOTEV, J. *Únor 1948* [online]. 1999 [cit. 14. listopadu 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.totalita.cz/1948/1948.php>>.
32. TRUMAN, H. *Trumanův projev ke kongresu – Trumanova doktrína – 12. března 1947* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z WWW: <<http://mozaika.eko.cz/subdom/mozaika/media/files/informace/pracovni%20listy/Truman.pdf>>.
33. *Válka v Jižní Osetii (2008)* [online]. 2014 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ji%C5%BEn%C3%AD_Osetii_\(2008\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_v_Ji%C5%BEn%C3%AD_Osetii_(2008))>.
34. Vstup do NATO – největší úspěch české politiky po listopadu 1989. In *České noviny* [online]. 2002 [cit. 2014-01-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vstup-do-nato-nejvetsi-uspech-ceske-politiky-po-listopadu-1989/18026>>.
35. *Washingtonská smlouva* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.
36. WIRNITZER, J. *Svět po 15 letech přestal víc a víc zbrojit. USA šetří nejvíc od Koreje* [online]. Praha : MAFRA, 2013 [cit. 2014-02-13]. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/svetove-vydaje-na-zbrojeni-ddm-/zahranicni.aspx?c=A130430_133452_zahranicni_jw>.

37. *XV. Trumanova doktrína a Marshallův plán* [online]. 2013 [cit. 2013-11-17].

Dostupné

z WWW:

<[http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz)

[76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz)

[2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:idV-76eJB18J:gybu.webzdarma.cz/dejepis/ondra/trumanova%2520doktrina%2520a%2520marshalluv%2520plan.doc+%&cd=6&hl=cs&ct=clnk&gl=cz)>.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: <i>Přehled nukleárního arzenálu od roku 2008 do 2013</i>	47
Tabulka č. 2: <i>Výdaje na zbrojení v miliardách USD</i>	51
Tabulka č. 3: <i>Procentuální podíl příspěvků členských států do rozpočtu NATO za rok 2012</i>	54

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: <i>Výdaje na zbrojení v letech 1988 - 2012</i>	49
Graf č. 2: <i>Vývoj světových vojenských výdajů v letech 2003 - 2012 (v miliardách USD)</i>	49
Graf č. 3: <i>Rozpočet NATO v roce 2013 (v mil. eur)</i>	53
Graf č. 4: <i>Výše příspěvků ČR do společných rozpočtů NATO v letech 1999 – 2008 (zaokrouhлено na mil. Kč)</i>	53
Graf č. 5: <i>Procentuální podíl příspěvků členských států do rozpočtu NATO za rok 2012</i>	55

SEZNAM PŘÍLOH

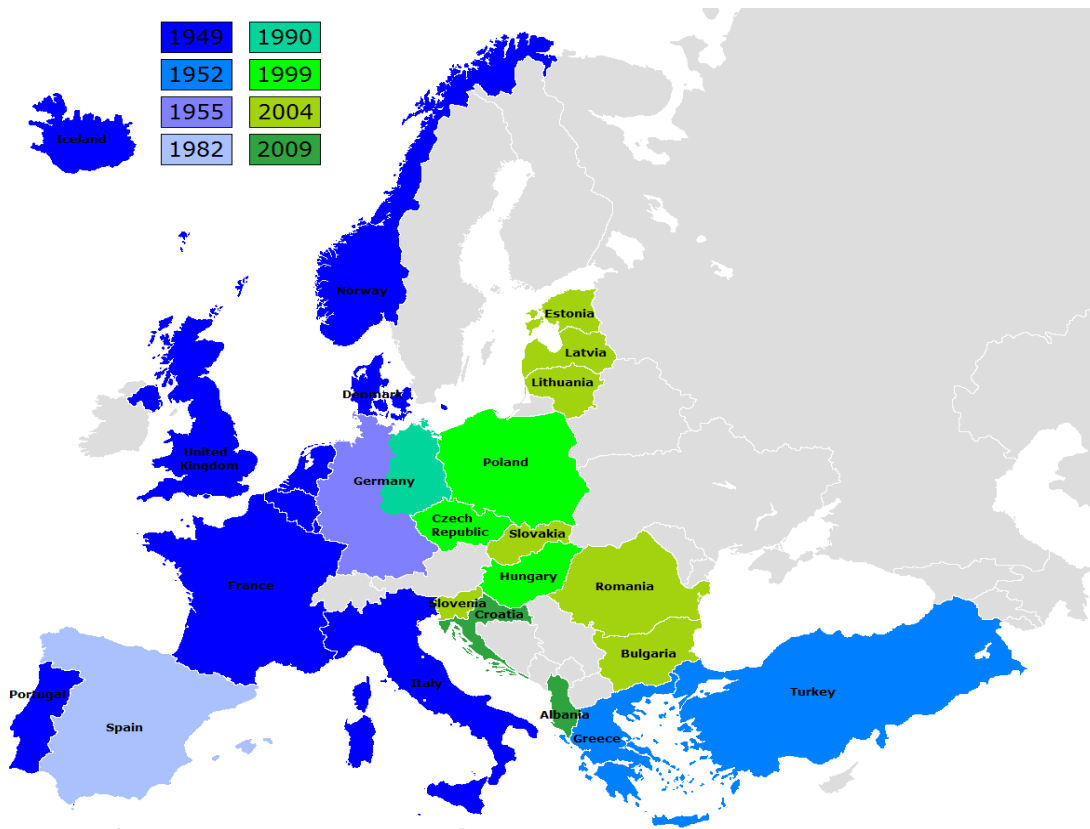
Příloha č. I: <i>Mapa členských států NATO</i>	67
Příloha č. II: <i>Mapa evropských členských států a doba jejich přistoupení</i>	67
Příloha č. III: <i>Washingtonská smlouva</i>	68

PŘÍLOHY

Příloha č. I: Mapa členských států NATO¹²⁷

Příloha č. II: Mapa evropských členských států a doba jejich přistoupení¹²⁸

¹²⁷ KOMÁREK, MITAS. *NATO (Severoatlantická aliance)* [online]. 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z WWW: <4pclass.gvn.cz/download/zsv/NATO2.ppt>.

¹²⁸ KOMÁREK, MITAS. *NATO (Severoatlantická aliance)* [online]. 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z WWW: <4pclass.gvn.cz/download/zsv/NATO2.ppt>.

Příloha č. III: Washingtonská smlouva¹²⁹

Washington D.C., 4.dubna 1949

Strany této smlouvy znovu potvrzují svoji víru v cíle a zásady Charty OSN a svoji touhu žít v míru se všemi národy a všemi vládami.

Jsou odhodlány hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, založenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu.

Jejich snahou je podporovat stabilitu a blahobyt národů v severoatlantickém prostoru.

Jsou rozhodnuty spojit své úsilí o kolektivní obranu a zachování míru a bezpečnosti.

Proto se dohodly na této Severoatlantické smlouvě.

ČLÁNEK 1

Smluvní strany se zavazují, jak je uvedeno v Chartě OSN, urovnávat veškeré mezinárodní spory, v nichž mohou být účastny, mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost, a zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli OSN.

ČLÁNEK 2

Smluvní strany budou přispívat k dalšímu rozvoji mírových a přátelských mezinárodních vztahů posilováním svých svobodných institucí, usilováním o lepší porozumění zásadám, na nichž jsou tyto instituce založeny, a vytvářením podmínek pro stabilitu a blahobyt. Budou usilovat o vyloučení z konfliktu ze své mezinárodní hospodářské politiky a budou podporovat hospodářskou spolupráci mezi všemi smluvními stranami jednotlivě nebo společně.

ČLÁNEK 3

Aby bylo co nejúčinněji dosaženo cílů této smlouvy, budou smluvní strany jednotlivě i společně stálou a účinnou svépomocí a vzájemnou výpomocí udržovat a rozvíjet svoji individuální i kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.

¹²⁹ *Washingtonská smlouva* [online]. Ostrava : Jagello 2000, 2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z WWW: <http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/washingtonskasmlouva.htm>.

ČLÁNEK 4

Smluvní strany budou společně konzultovat vždy, když podle názoru kterékoli z nich bude ohrožena územní celistvost, politická nezávislost nebo bezpečnost kterékoli smluvní strany.

ČLÁNEK 5

Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru. Každý takový útok a veškerá opatření učiněna v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

ČLÁNEK 6*

Pro účely článku 5 se za ozbrojený útok na jednu nebo více smluvních stran pokládá ozbrojený útok

- na území kterékoli smluvní strany v Evropě nebo Severní Americe, na Alžírské departmenty Francie**, na území Turecka nebo na ostrovy pod jurisdikcí kterékoli smluvní strany v severoatlantickém prostoru severně od obratníku Raka;
- na ozbrojené síly, lodě či letadla kterékoli smluvní strany, jež se nacházejí na těchto územích nebo nad nimi nebo na kterémkoli jiném území v Evropě, kde byla umístěna okupační vojska kterékoli smluvní strany v den vstupu této smlouvy v platnost, nebo ve Středozezemním moři, nebo v severoatlantickém prostoru severně od obratníku Raka.

* *Po doplnění článkem 2 Protokolu k Severoatlantické smlouvě o přistoupení Řecka a Turecka.*

***Dne 16. ledna 1963 vzala Rada na vědomí, že pokud jde o bývalé alžírské departmenty Francie, stala se příslušná ustanovení této smlouvy od 3. července 1962 nepoužitelnými.*

ČLÁNEK 7

Tato smlouva se nedotýká a nebude žádným způsobem vykládána, jako by se dotýkala práv a povinností smluvních stran, které jsou členy OSN, vyplývající z Charty, ani základní zodpovědnosti Rady bezpečnosti za zachování světového míru a bezpečnosti.

ČLÁNEK 8

Každá ze smluvních stran prohlašuje, že žádné její současně platné mezinárodní závazky vůči kterékoli jiné smluvní straně nebo kterémukoli třetímu státu nejsou v rozporu s ustanoveními této smlouvy, a zavazuje se, že nepřijme žádný mezinárodní závazek, který by byl s touto smlouvou v rozporu.

ČLÁNEK 9

Smluvní strany tímto zřizují Radu, v níž bude každá z nich zastoupena, aby projednávala věci týkající se plnění této smlouvy. Rada bude organizována tak, aby se mohla kdykoli pohotově sejít. Rada zřídí takové pomocné orgány, jaké mohou být potřebné, zejména ihned zřídí výbor pro obranu, který bude doporučovat opatření nutná k plnění článků 3 a 5.

ČLÁNEK 10

Smluvní strany mohou na základě jednomyslného souhlasu vyzvat kterýkoli jiný evropský stát, který je schopen napomáhat rozvoji zásad této smlouvy a přispět k bezpečnosti severoatlantického prostoru, aby přistoupil k této smlouvě. Každý takový smluvní stát se může stát smluvní stranou tím, že uloží u vlády Spojených států amerických svoji listinu o přistoupení. Vláda Spojených států amerických vyrozumí každou ze smluvních stran o uložení každé takové listiny o přistoupení.

ČLÁNEK 11

Tato smlouva bude ratifikována a její ustanovení budou smluvními stranami plněna v souladu s jejich ústavními postupy. Ratifikační listiny budou uloženy co nejdříve vládou Spojených států amerických, která uvědomí všechny ostatní signatáře o každém uložení. Smlouva vstoupí v platnost mezi státy, které ji ratifikovaly, jakmile budou uloženy ratifikační listiny většiny signatářů, sestávající z ratifikačních listin Belgie, Francie, Kanady, Lucemburska, Nizozemska, Spojeného království a Spojených států, a pro další státy smlouva nabude účinnosti dnem uložení jejich ratifikačních listin***.

**** Smlouva vstoupila v platnost 24. srpna 1949 po uložení ratifikačních listin všech signatářských států.*

ČLÁNEK 12

Poté, co bude smlouva v platnosti deset let, nebo kdykoli později, se smluvní strany, jestliže o to některá z nich požádá, poradí o revizi smlouvy, přičemž vezmou v úvahu faktory ovlivňující mír a bezpečnost severoatlantické oblasti včetně vývoje světových i regionálních uspořádání podle Charty OSN pro zachování mezinárodního práva a bezpečnosti.

ČLÁNEK 13

Po dvaceti letech platnosti smlouvy může kterákoli smluvní strana odstoupit od smlouvy rok poté, co podá oznámení o odstoupení vládě Spojených států amerických, která vyrozumí vlády ostatních smluvních stran o každém oznámení o odstoupení.

ČLÁNEK 14

Tato smlouva, jejíž anglické i francouzské znění mají stejnou platnost originálu, bude uložena v archivu Spojených států amerických. Řádně ověřené kopie budou touto vládou předány vládám ostatních signatářů.